

Štev. 13.

V Trstu, 10. julija 1894.

Letnik VII.

„Ostmark“ in Slovani.

Pangermanska ali, bolje, vsenemška politika razteza dandanes svoj vpliv uže na vse celine ali svetove; vendar se v celoti obrača vedno in dosledno najbolj proti vstoku, in bi jo mogli zaradi tega primerjati zvezdi repatici, ki ima obrneno svojo metlo na vstočno stran, katere svetloba seza daleč, daleč, vendar pa je najmočnejša v obližju zvede same, potem pa pojema po razteznosti daljave. Da ne govorimo o vplivu na Azijo, oziroma o stremljenju proti Mali Aziji, zadovoljuje se vsenemška politika na Balkanu z gospodarstvenimi interesi in zagovarjanjem takó zvanih samostalnih balkanskih držav. V čegavem interesu da delajo te države, potezajoč se za svojo politiško „samostalnost“, je pokazal zopet te dni Dunajski glavni židovsko-nemški organ s tem, da je pohvalil novo bolgarsko vlado, katera na zunaj ostane pri stari Stambulovi politiki. Zaščičanje „samostalnih“ balkanskih dežel pomenja toliko, kakor odstranjevanje ruskega in pravega slovanskega vpliva ter podrejevanje istih držav pod vpliv zapadne protislovanske politike.

Več svetlobe meče vsenemška zvezda repatica uže na Bosno in Hercegovino, kamor se pošiljajo iz Velikonemčije razne, zlasti protestantske naselbine, in kjer se vstvarja poseben književni „bosenski“ jezik. Najintenzivniše pa razsvetljuje ta zvezda skupno ozemlje Avstro-Ogerske. Ni davno, kar smo čitali v velikonemškem anti-semitskem listu, da velikonemška politika ne more in ne sme mirovati, dokler se nemškemu cesarstvu ne priklonijo Nemci, ki so naseljeni po deželah „Ostmarke“.

„Ostmark“ so začeli z veliko doslednostjo rabiti v Velikonemčiji v izražanje naše monarhije; „Ostmark“ nadomešča naslov Avstro-Ogerske. V Velikonemčiji pišejo o našem cesarstvu, kakor da bi kar naravno in po historiskih pravih moralo pripasti nemškemu cesarstvu. V Avstro-Ogerski so začeli ime „Ostmark“ najprej rabiti tisti nemški nacijonalci, ki se družijo pod zastavo znanejšega Schönererja. Ti so zajedno začetniki sedanje nemško-nacijonalne stranke, ki se nagloma širi po vsej Avstriji.

Agitacije Schönererjeve so prodrle uže v gorske kote konservativnih Tirolcev, in Innsbruck sam bode kmalu bolj pod vplivom nemških nacijonalcev, nego kake konservativne ali liberalne stranke.

Nemškimi nacijonalcem je v obče priljubljeno ime „Mark“ ne le pri denarju, ampak tudi v politiški terminologiji. Na slovenskem jugu so si zasnovali nacijonalno in gospodarstveno agresivno društvo „Südmark“, na Češkem pa z enakim ciljem društvo „Nordmark“. Kot skupno ime pa jim služi „Ostmark“, in to pomenja, da Avstro-Ogerska bi bila tako rekoč le vstočna mejna pokrajina Velikonemčije.

Avstro-Ogerska kot „Ostmark“ daje ali bi morala dajati mnogo in zaresno misliti Slovanom našega cesarstva, da ne govorimo o državnih avstro-ogerskih. Slovani le preveč pozabljajo glavni tir zapadne politike, proti kateri se jim je treba boriti. Vsled tega je ta njih borba in bramba nezadostna, tu in tam naravnost napačna. Slovani, ki se ne zavedajo stalno glavnega cilja zapadne politike, iščejo tudi po krivih potih pomočnike in zaveznike. Vsled nezavesti in napačne zavesti tudi po novinah isti Slovani tirajo silno pogubno politiko. Zato je treba zopet in zopet razkrivati te hude napake, in ti, ki jih zakrivljajo, utegnejo se ovedeti, tudi ko bi jih mi ne imenovali.

Znano bi moralo biti, da v Avstro-Ogerski je nastalo sedanje obče položenje ne le vsled notranjih sil, ampak tudi vsled zunanjega vpliva. Duvalizem kot glavna zagvozda, zagnana med avstro-ogerske Slovane, ni se vstvaril samo na pritisk Madjarov, ampak tudi s pomočjo zunanjega vpliva. Tega vpliva ni treba nadalje označevati; saj je dovolj spominjati na to, da je general Klapka hotel pomagati pruskim četam, in da je bil Bismarck izjavil se v smislu, da težišče Avstro-Ogerske je treba iskati ne na Dunaju, ampak v Budapešti. Isti zunanji vpliv, ki je sodeloval pri vstvarjenju duvalizma, je zakrivil uničenje takó zvanih fundamen-

talnih členov, katere je bil postavil grof Hohenwart za češko kraljestvo.

Jedno dejansko, nikdar ne zapravljeno historičsko državno pravo se je zaprečilo, drugo tako pravo pa, katero se je bilo uničilo s prekucijami, pa se je pospeševalo, da je oživel v duvalizmu. Da, isto pravo se je v tej obliki takó raztegnilo, kakor nikdar poprej v zgodovini madjarski. In kdo je v našem cesarstvu podpiral duvalizem in ga zaščiča do današnjega dne? Vsi tisti, kateri so izprevideli, da z *jednotnim* centralizmom ne morejo raznaroditi Slovanov. Germanizatorski centralizem je imela do duvalizma nemško-liberalna stranka na svoji zastavi; ko je pa videla razvoj evropske politike, sosebno izpremembo v politiki prusko-nemški in avstrijski, takoj se je sprijaznila z mislijo dveh središč in težišč, t. j. začela je zagovarjati in podpirati duvalizem. Ta stranka, ki je sleparila poprej s svojim „Reichsgedanke“, izpreobrnila je svojo logiko čez noč in sofistikuje do današnjega dne, češ, da duvalizem je utrdil monarhijo bolj, nego ko bi bilo ostalo cesarstvo celotno, kakoršno je bilo do duvalistiške tvorbe.

Nemško-nacijonalna stranka je po svojem programu le dosledna, ako se je takisto postavila na stališče duvalizma, in na to stran mora vsaj molče priznati, da o j e nemško liberalna stranka pogodila prav dobro v smislu nemško-nacijonalnega programa, po katerem bi se najhitreje ponemčili po duvalizmu neizmerno oslabljeni slovanski narodi. Da, nemško-nacijonalni stranki je duvalizem še prešibko sredstvo za germanizovanje; zato hoče ona na poseben način pospešiti tempo raznarodovanja slovanskega plemena. V ta namen je postavila v svoj program še točko, da bi se Galicija, oziroma tudi Bukovina, izločila iz skupine kraljestev in dežel, zastopanih v Dunajskem osrednjem parlamentu, ter zajedno Dalmacija priklopila sedanji Ogerski. To pa se ve da le *začasno*. Po tem programu bi poleg Nemcev in peščice Italijanov ostali v državnem zboru jedino še Čehoslovani in Slovenci in ž njimi združeni istrski Hrvati. Takó ločene dežele s Čehi in Slovenci bi pripadale deželam nekdanjega nemškega Bunda, ki pomenja za nemške nacijonalce nekako zgodovinsko pravo do podjarmljenja in s tem ponemčenja Čehov in Slovencev. Nemški nacijonalci zahtevajo poleg duvalistiškega klina še dve manjši zagvozdi med Slovani, jedno med dalmatinskimi Slovani ter Slovenci, drugo pa med Čehi in gališkimi Slovani. Poljaki so sicer uže taka zagvozda nasproti gališkimi in bukovinskimi Rusom ter ostalim cislitavskim in ogerskim Slovanom; ali zaradi tesne soseske z avstrijskimi Rusi je treba po nemško nacijonalnem programu vendar še posebe odstraniti Galicijo in Bukovino od totranskih kraljestev in dežel.

Primorski in dalmatinski Italijani so dobri pristaši nemških liberalcev in nacijonalcev vsaj začasno; prvič ne škodujejo še neposredno germanizatorskim programom,

drugič pa pozitivno pospešujejo oslabljevanje slovanskega naseljenja.

Iz raznih zagvozdi, ki so se vstvarile, ali se namerjajo zagnati med Slovane celokupnega cesarstva, je razvidno to, da pri vseh teh političskih zasnovah in namerah gospoduje germanizatorska politika z bližimi in bolj oddaljenimi cilji. Tej politiki je podrejeno vse drugo in le sredstvo za namen. To pa je tista točka, katero je treba razumeti na prvem mestu in dobro; kdor ne razume te točke, ne bode med Slovani nikdar dober politik, ker ne bode mogel izvajati potrebnih posledic za praktične programe. To točko torej moramo povdarjati nasproti vsem slovanskim separatistom, partikularistom, oportunistom in zagovornikom koalicij ali zavez z nacijonalnimi nasprotniki in *njih pomočniki*.

Pomočniki in posredniki germanizatorske politike so takó zvani gospodovalni narodi. Ti so sedaj v Avstro-Ogerski Madjari, Poljaki, Nemci in Italijani. Vsi ti narodi dejanski gospodujejo; razlika je pa^{ta}, da Madjari, Poljaki in Italijani so sedaj gospodje jedino iz milosti germanizatorske politike; oni gospodujejo le začasno, dokler ne završe svoje vloge in zadače, v tem ko germanizatorska politika hoče gospodstvo Nemcem utrditi za vse čase. Madjari, Poljaki in Italijani so po takem hlapci ali sluge vseobsežne in vsepodrejšče germanizatorske politike. To hlapčevstvo ostane historičsko dejstvo, naj se je dotični narodi zavedajo ali ne; naj se jim ista resnica še toliko prikriva z argumenti sedanjega njih gospodstva.

Madjari, kolikor se sami ne uničijo poprej, imajo vlogo Slovane slabiti tako dolgo časa, dokler se ne izvrši nemško-nacijonalni program v tostranki polovini cesarstva; potem otiplje germanizatorska politika neposredno tudi to zaslepljeno pleme, ki se je priteplo med ariške narode na nesrečo Slovanstva. Sicer pa uže sedaj pospešuje propad madjarstva zapadna politika in v njevovi sredi sosebno Židovstvo. Tudi zaradi tega se muči nemškim nacijonalcem, da bi v totranski polovini čim preje izvršili delo svojega agresivnega programa.

Po vsem tem, kakó bi bilo možno ali pametno, vezati se z Madjari, ali nadejati se, da se oni izpreobrnejo ter pridobé za kakor si bodi pravično politiko nasproti slovanskim narodom, oziroma Romuncem? Tudi ko bi Madjari hoteli strezniti se in postati pravični, bi jih vedno slepila in zavirala pri tem tista protislovanska politika, ki je pomagala vstvariti duvalizem, in ki ga bode podpirala, dokler ne izvrši svoje protislovanske vloge. Po takem podpirajo protislovansko in posredno germanizatorsko politiko vsi tisti Slovani, ki kakorkoli soglašajo z madjarsko politiko ali odobrujejo duvalistiški sistem. Ko bi Madjari dobili danes angelje za zastopnike, mi bi ne mogli verovati, da izpreobrnejo sistem, ki je vstvarjen in torej mora delovati proti interesom slovanskih narodov. Neposredno se pregrešajo proti Slovanom takó zvani hrvatski madjaroni, ki doma

in v Budapešti podpirajo madjarsko politiko. Jednako bi se zagrešili Hrvati proti sebi in ostalim Slovanom monarhije, ko bi hoteli dosežati svoje zgodovinsko drž. pravo s pomočjo duvalizma. Nasproti Madjarom ne ostaje Slovanom drugega, kakor da bi po svojih močeh pospeševali odstranjenje duvalizma, da bi se torej odpravil kar možno prej, nego izvrši zadačo, katero mu je pri vstvarjenju odločila germanizatorska politika. Duvalizem ostane zagvozdca med Slovani cesarstva, dokler bode obstajal, in zato ni drugega leka, kakor da se ista za gvozda zopet izbije, in to v interesu celokupne države, kakor njenih slovanskih narodov, vrhu tega tudi Romanov. Da je duvalizem in po njem okrepljeni madjarski šovinizem opasen monarhiji, dokazuje v najnovejšem času sosebno še romunsko vprašanje. Kdor torej deluje proti duvalizmu, kaže, da razume interese skupnega cesarstva in njegovih narodov.

Pravo mnenje o vlogi avstrijskih Poljakov se je poslednja leta in v najnovejši čas po vsem cesarstvu jako razširilo; še celó nemški konservativci ocenjujejo uže po vrednosti doslej toliko proslavljeni poljski „katicizem“, in slovanski konservativci začenjajo poljsko politiko obsojati zastran liberalstva, ki se kaže v zvezi Poljakov z nemško-židovskimi liberalci. Staročehi so ostali stari pa tudi v pogledu na Poljake, in dr. Rieger in dr. Tonner sta šla še sedaj na Levovsko Kostjuškovsko razstavo, da sta v družbi z grofom Hohenwartom in bar. Chlumeckym ponovila staro prijateljstvo. Fundamentalna napaka v nazorih o avstrijskih Poljakih je v trditvi, kakor da bi bili oni v politiki mogočni, torej tudi dobri politiški zavezniki. Mi smo večkrat razkrivali, da Poljaki so jedno najboljših sredstev germanizatorske politike, in da se kot tako sredstvo odškodujejo primerno z dobički začasnega ugodnega politiškega položnja ravno takó, kakor istočasno Madjari. Poljaki niso mogočni sami po sebi, ampak vsled milosti zapadne politike, katera jih potrebuje nasproti avstrijskim Rusom in ostalim Slovanom, na prvem mestu tostranske, drugače pa obeh polovin cesarstva. Poljaki so sovražniki vsega ruskega in slovanske kulture ter podporniki duvalizma in pospešitelji vse germansko-latinske kulture. Poljaki so instrument, ki kaže na politiško vreme ali obče politiško položnje; dokler bodo oni v milosti, bode to dokazovalo, da je isto položnje Slovanom neugodno. Ko izigrajo svojo vlogo, odzvoni tudi njim. V tej milosti zapadne politike ne morejo pospeševati ničesar, kar bi bilo slovansko, in tudi ne morejo pomagati drugim Slovanom v odločilnih težnjah. Oni ne morejo pomagati rušiti duvalizma, ker je tesno združen z njih vlogo; oni ne morejo zagovarjati drugačne zunanje politike, ker so sami slepi, in ker protislovanska politika bi jim tega ne dovolila, tudi ko bi dobili zahipno boljše razsvetljenje. Kdor išče torej pri Poljakih pomoči, dobi jo jedino na škodo slovanskih nacionalnih in kulturnih

interesov. Kakó more biti Slovan takó slep, iskati zveze in pomoči pri zavezniku svojih nacionalnih in politiških protivnikov? In vendar bi Staročehi in nekateri Staroslovenci kaj radi obnovili poprejšnjo zvezo s Poljaki, kakor so se zvezali z njimi v koaliciji slovanski konservativci najnovejšega kroja. Očitniše zveze in slike protislovanske politike, nego se kaže v sedanji koaliciji, v tostranski polovini ni še bilo; a je ta zveza le dokaz, kaki elementi se morejo družiti za protislovansko politiko še poleg nemških strank in Poljakov. Češki fevdalci, ki so toliko časa vodili Riegrovo politiko, so sedaj razkrili le to, kar so uganjali uže poprej, pa niso tega zapazili ne dr. Rieger ne Staročehi v obče. Italijani v Primorju in Dalmaciji niso izključeni od vloge, katero je germanizatorska politika odločila Madjarom in Poljakom. Tudi Italijani uživajo za svoje sedanje protislovanske usluge začasno ugodne politiške dobičke; kedar izvrši program nemških nacionalcev svojo zadačo do Adrije, odbije ura tudi italijanskemu življu, in to mnogo odločniše, nego na južnem Tirolskem, kjer ni sredstva več za germanizatorsko politiko.

Kakor nasproti Madjarom in Poljakom, tudi nasproti Italijanom ne ostaje Slovanom drugega, kakor smatrati jih kot sredstvo za namen in torej to sredstvo odbijati po moči, še predno izigra svojo vlogo. Tu ni nobene nadeje za kako zvezo, in ko bi se zasnovala, bila bi obrnena proti slovanskim interesom. Taka hiba je v Dalmaciji, kjer se vežejo Srbi z Italijani. Taka zveza, naj si je bode kriv kdor koli, mora škodovati dalmatinskim Slovanom, najprej morda Hrvatom, ali pozneje gotovo tudi Srbom!

Madjari, Poljaki, Italijani so na zunaj in dejansko sedaj gospodovalni, ali vendar so naposled le sluge druge, t. j. zapadne, germanizatorske politike. Da bi oni premišljevali svojo, historiški gotovo nečastno vlogo, tega ne moremo pričakovati. Toliko več dolžnost pa imajo Slovani, ki niso v vrsti gospodovalnih narodnostij, da se zavedajo, kaj pomenja sedanja politiška vloga Madjarov, Poljakov in Italijanov primorskih ter dalmatinskih. Ta vloga nikakor ne dopušča, da bi se ti narodi vezali s Slovani v slovanskem interesu, ali da bi drugače pospeševali slovanske interese narodi s to vlogo. Avstro-ogerski Slovani — pri izključenju Poljakov — nimajo poleg Romuncev nikakih zaveznikov, in jih ne morejo imeti. Vse drugačne zveze, ki so bile ali se še izvršujejo, so napačne in Slovanom pogubne. Namera, ki jo ima germanizatorska politika z „Ostmark“, pa še posebe opominja Slovane, da imajo to politiko stalno pred očmi; to je potrebno, ker drugače se zapletejo v malenkosti, ki niso dostojne borbe proti toliko obsežni protislovanski politiki. Obsežnost in krepost te politike zahteva primernih sredstev za odpor. Ali pridejo Slovani do takih pomočkov? Kaka je sedanja politika avstro-ogerskih Slovanov? Malenkostna in kratkovidna!

Iz apostolskega lista Leona XIII.

V dan sv. Petra in Pavla 1894., v 17. letu svoje vlade, je razposlal papež Leon XIII. novo encikliko, apostoliški list, vsem knezom in narodom. Namen mu je pri tem, da „zaupno razloži svoje želje in da poskrbi po svojih močeh, da se pokličejo vsi ljudje brez razločka rodu in bivališča k jedinosti vere, in da se vnamejo zanjo“. Obrača se najprej k nevernikom, potem kristijanom, ločenim od katol. cerkve, med temi zopet najprej k *razkolnikom* v obče in *Slovanom* posebe, nato k protestantom, dalje h katoličanom. V posebnem odstavku obsojuje framasonstvo, katero „najtrje tlači Lahe in Francoze.“ Ko bi se narodi zjedini s kat. cerkvijo bi ona mogla še le v pravi meri „pospeševati pravo in pravičnost“, ki ste najmočnejši državni podpori. Ko bi se ustanovila jedinost, ne bilo bi potreba takega oboroženega miru, kakoršen je sedaj v Evropi. V pogledu na to pravi Leon XIII. doslovno: „Uže mnogo let živimo v miru le bolj na videz, nego pa v resnici. Medsebojno sumljivo nezaupanje vpliva takó, da skoro vsi narodi tekmujejo v neprestanem oboroževanju za vojno. Neizkušena mladina odteguje se vodstvu in vzgoji roditeljev ter se sili v opasnosti vojaškega življenja; najčvrstejši mladi ljudje odstranjujejo se od kmetijstva, od viših studij, od trgovine, od obrta v vojaško službo. Vsled velikih troškov praznijo se državne blagajnice, uničujejo se moči, ki bi bile državi v podporo, in pri tem trpi tudi imetje posamičnikov; oboroženi mir, kakoršen imamo sedaj, je postal uže skoro neznosen. *To bodi naravno stanje državljanskega skupnega življenja med ljudmi?* Vendar pa nam je možno izkupati se iz tega stanja po milosti Jezusa Krista in pridobiti si srečen mir. Nič namreč ni primernejšega, kot krščanska *krepost* in sosebno **pravičnost**, da se kroti častiželjnost, pohlep po tujem blagu in zavist, s čimur se najglavneje neti snov za vojno; *na podstavi te kreposti ostanejo nedotakljive pravice narodov* in svetost pogodeb; s tem pa se tudi utrjujejo vezi bratoljubja v preverjenju, da: „**Pravičnost povzdiguje narod**“. (Preg. 14, 34).

Na dalje se dotika socijalnega in politiškega vprašanja. Gledé na prvo se pozivlje na svojo prejšnjo posebno encikliko. Potem pa pravi: „Gledé politiškega vprašanja, pri katerem mnogi v teoriji družijo svobodo in državno oblast, *v dejanju ji pa neprimerno ločijo* moremo iz krščanskega modroslovja naukov zajemati, v veliko korist. *Bodi namreč oblika državi katerakoli*, ako je določeno ter sprejeto v obče, da oblast ali avtoriteta izvira od Boga, tedaj je pameti takoj jasno, da imajo nekateri, pravno pravico, ukazovati, in da od tega prihaja za druge dolžnost, da so pokorni; to tudi ne nasprotuje človekovi časti, ker smo s tem pokorni bolj Bogu, nego ljudem; Bog pa napoveduje „najhujšo sodbó tem, ki so postavljeni na čelo“, ako ne opravljajo

njegovega mesta prav in pravično. Svoboda posamičnih ljudi pa ne more pri nikomur vzbujati sumnje in zavisti, ker ni nikomur na kvar, in ker se ozira na to, *kar je resnično, pravo in združljivo z javnim mirom*. Ako naposled premišljujemo, kaj premore cerkev mati, in posrednica med narodi in knezi, da oboje podpira s svojo veljavnostjo in s svojim svetom, tedaj nam bode jasno, kakó važno je za občo blaginjo, da se vsi narodi nagibljejo k jedinosti v krščanski veri in v krščanskem življenju“.

„Mi si skoro ne moremo predstavljati, kakó bi nakrat pričeli narodi tekmovati v vseh odličnih delih, v sreči in prospevanju, ako bi se dosegel mir in pokoj, ako bi se pospeševalo znanstveno napredovanje, ako bi se poleg tega po krščanski šegi in po naših predpisih snovale zadruga kmetov, rokodelcev in raznih obrtnij; s tem bi se zatrlo požrešno oderuštvo, s tem bi se pa tudi razširilo polje za koristna dela“.

Ta vpliv bi se širil dalje; saj se kaže, da je Bog Evropi odločil zadačo: „nositi omiko krščanskih narodov polagoma v vse pokrajine“. Papež vidi velike težave, da bi se uresničile njegove želje o jedinosti, ali on zaupa v Zveličarja, potem pa pravi: „Posebe pa prosimo *kneze in državne voditelje*, naj po svoji državniški modrosti in *v pravi skrbi za svoje narode* prav presojajo naše sovete, ter naj jih pospešujejo s svojo delavnostjo in naklonjenostjo“.

Sklepa pa takó-le: „Konec prejšnjega stoletja napolnil je Evropo v občem prevratu s strahom in trepetom. Ali morebiti ne dá ravno narobe sedanje, svojemu koncu bližajoče se stoletje človeškemu rodu srečo jedinosti z nadejo na velike dobrôte, ki se nahajajo v jedinosti vere? Bog pa, bogat v vsmiljenju, v oblasti katerega so časi in trenotki, podpiraj naše želje ter milostno pospeši izpolnitev božjega obečanja Jezusa Krista: *Jedna čeda bode in jeden pastir*“ (Jan. 10. 16.)

V celoti pa navedemo odstavke, ki se dostajajo razkolnikov in slovanskih narodov. Ti odstavki se po „Slovenčevem“ prevodu glasé:

(*Razkolnikom*). In naprej se oziramo polni ljubezni k vshodu, od koder je začetkom prišlo zveličanje za celo zemljo. Želja in pričakovanje nam namreč vzbujata prijetno upanje, da ne bo več dolgo, ko se v pododovani veri in stari slavi bliščeč vstočne cerkve tje povrnejo, od koder so izšle, in to tembolj, ker se njihova ločitev ni vršila zavoljo *prevelikega razločka*. *Če male stvari izvzamemo, smo v ostalem tako soglasni, da jemljemo neredkokrat braneč katoličanstvo spričevanja in dokaze iz naukov, navad in obredov vstočnih kristijanov*. Poglavitna točka preprirov je prvenstvo rimskega papeža. Oznó naj se pa v staro dobo in naj si ogledajo, kaj so mislili njihovi predniki, in kaj jim je sporočil čas, ki je v najbliži dotiki s staro dobo. Iz tega se namreč dá jasno dokazati, da velja Jezusa Krista Božja beseda: „Ti s

Peter, in na to skalo bom zidal svojo cerkev*, o rimskih papežih. In stara doba jih je videla mnogo, ki so bili prav iz vstočnih krajev izbrani za papeže, vzlasti Anakleta, Evarista, Aniceta, Elefterija, Cozima, Agatóna. Večina izmed njih je zapečatila modro in sveto vladanje vsega krišćanstva s svojo krvjo.

Čas, vzrok, začetniki nesrečnege razkola so popolnoma znani. Pred tistim časom, ko je ločil človek, kar je združil Bog, je bilo ime apostolske stolice sveto in na vstoku in na zapadu so v popolnem soglasju brez kakega obotavljanja slušali rimskega papeža, kot pravnega naslednika sv. Petra in zato namestnika Jezusa Krista na zemlji. Opazujemo začetek razkola! — sam Focij je poslal v Rim iz tega vzroka zastopnike v svoji stvari, papež Nikolaj I. pa je poslal, ne da bi bil ugovarjal kdo, svoje legate iz Rima, „naj skrbno preiskujejo zadevo patrijarha Ignacija in naj popolnoma in resnično poročajo o njih apostolski stolici“, tako da očito potrjuje prvenstvo rimske stolice, o kateri se je takrat začel prepir, vsa zgodovina te stvari. — Konečno je sploh znano, da so pri velikih cerkvenih zborih, namreč pri drugim Lyonskem in Florentinskem Latinci in Grki z lahko pridobljeno in jednoglasno oblast rimskih papežev postavili za verski nauk.

Navlašč smo se spominjali teh stvari, ker so nekaka vabila, da se ustanovi mir, tembolj, ker opazamo pri vstočnih kristijanih nekako milejše mišljenje o katoličanih, da celó neko dobrohótno nagnenje k njim. To se je posebno pokazalo, ko so nedavno naše romarje na vstočnih krajih vsprejemali s posebnim odlikovanjem in s posebno prijaznostjo.

Zato „se odpirajo moja usta k vam“ vsem, ki ste ločeni od katoliške cerkve, in ki pripadate grškemu ali kakemu drugemu vstočnemu obredu. Zelo si želimo, da vsak za-se premišljuje tisti ljubezni in resnosti polni govor, ki ga je nekdanj govornik Bessarion vašim očetom: „Kako se bomo zagovarjali pred Bogom, da smo se ločili od svojih bratov, saj je On, hoteč jih združiti v jeden hlev, prišel iz nebes, se včlovečil in bil križan? Kako se bomo branili pri svojih zanamcih? Ne pripuščajmo tega, preljubi očetje! ne imejmo tega mnenja, ne skrbimo tako slabo za-se in za svoje“. — Premišlujte dobro naše predloge same na sebi in pred Bogom. Ne vodijo nas človeški oziri, marveč božja ljubezen in gorečnost za skupni blagor nas nagiblje, da vam svetujemo spravo in zvezo z rimsko cerkvijo; pri tem umevamo vse obsežajočo, popolno zvezo; taka bi pa še nikakor ne bila ona zveza, ki bi ničesar drugega ne povzročila, nego nekakošno soglasje v verskih naukih in nekaj bratovske ljubezni. Prava zveza med kristijani je tista, ki jo postavil in hotel je ustanovitelj svete cerkve, Jezus Kristus, in katera biva v jedinstvi vere in vodstva. Saj vam tudi ni nobenega vzroka biti v skrbeh, da bi mi ali kateri naših naslednikov odzvel kaké cerkvi

količkej vaših pravic, patrijarhalnih privilegijev, obrednih navad. Saj je bilo in bo zmerom utemeljeno v namenu in v delovanju apostolske stolice po pravici dovoljevati mnogo stvari posebnostim in šegam vsakega naroda. — Vrhu tega se pa potem, ko se združite z nami, po Božji naredbi pomnoži dostojanstvo in čast vaših cerkvâ. Bog naj torej usliši vaše vlastne prošnje: „Daj, da prenehajo razdori cerkvâ (παύσον τὰ σχίσματα τῶν ἐκκλησιῶν. In liturg. S. Basili) in: „Združi razkropljene in pripelji zmotne nazaj in jih zveži s svojo sveto katoliško in apostolsko cerkvijo“ (τοὺς ἐνοκροπιμένους ἐπισυνάγαγε, τοὺς πλανημένους ἐπανάγαγε καὶ σύνεραρον τῇ ἀγίᾳ σου καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Ib.); tako se torej vrnite k tisti jedni in sv. veri, kateri je najstarejša doba jednako izročila nas in vas; katero so z bleskom svojih krepostij, z velikostjo svojega duha, z izbornostjo svojih naukov tekmujoč proslavljali Atanazij, Bazilij, Gregor Nacijanski, Janez Krizostom, oba Cirila in še več drugih velikih množ, katerih slava pripada kot skupna dedščina v jednaki meri vstoku in zapadu!

(Slovanskim narodom). Tu navajamo posebno vas, vse slovanske narode, katerih glas oznanja mnogo zgodovinskih spomenikov. Vi veste, kako sta za Slované zaslužna vaša sveta očeta v veri, Ciril in Metod, katerih spomin smo tudi mi pred nekaj leti skušali povečati s tem, da smo jima odločili pristojno čščenje. Po njunih krepostih in njunem delovanju je večina rodov vašega debla prejela omiko in zveličanje. Tako se je zgodilo, da je bilo med slovanskimi deželami in rimskimi papeži dolgo časa najlepše medsebojno razmerje, z jedne strani v dobrotah, z druge pa v najzvestejši udanosti.

Ko je nesrečen čas vaše prednike večinoma odtrgal rimski veri, premišlujte veliko vrednost povrata v jedinstvo. Tudi vas kliče sveta cerkev neprenehoma v svoje naročje, pripravljena, vam podati marsikako sredstvo zveličanja, blagostanja in velikosti“.

O ravnanju z narodnostjo v vojski.

Mladočeški poslanec dr. Pacák je v 277. seji XI. sesije, dné 19. aprila 1894. pretresal letošnjo vojaško predlogo ter je (po stenogr. zapisniku str. 13251 ss.) izpregovoril tudi naslednje odstavke: „O ravnanju z narodnostjo v vojski hočem govoriti le nekoliko besed. O tem je govoril tudi Njeg. vzv. (minister domobranstva), ki je rekel: „Mi smatramo kot svojo dolžnost“ — sedaj pride še-le pravo — „da se oziramo na narodnosti v okviru vojaške službe“. No, sedaj pa želimo, da nam pojasnijo izraz „okvir vojaške službe“, kajti vsak ga tolmači drugače. Popolnoma naravno je, da želimo napraviti red v tej stvari. Ne smemo dvomiti, kakor je rekel uže tovariš Hofmann, da so pri občih vojaški dolžnosti zares narodnosti pod orožjem, in da moramo zaradi tega skrbeti za to, da se ohranijo narodnosti v svoji popolni celoti. Ako morajo sinovi našega naroda zastaviti kri za državo, in ako prevzamejo težko

to breme na se, imajo izvestno pravico zahtevati, da se čuva njih narodnost v vojski. (Odobranje). Vendar se moramo vedno tožiti, da temu ni tako. Ako zahtevamo, da naj nas odškodujejo za spoštovanje v okviru vojaške službe z drugimi dejstvi, moramo reči: Saj imate druga dejstva v odškodnino; storite le to, kar nam pristaje, priznajte naše narodnostne želje v vojski, katere nikakor ne nasprotujejo vojaški službi in lojalnosti proti cesarju in državi.

Ako nam razlagajo dalje, da je opasno za državo, ko bi se gojila narodna misel, in da bi se potem vojaki bojevali med seboj, moram, žal, stigmatizovati take nazore. Priznanje prava kakega naroda nikdar ni še dovedlo do tega, da bi se bojeval jeden narod proti drugemu, ki je bil priznal njegova prava. Če pa pogledamo na Češko, vidimo, da se gledé narodnosti ne stori ničesar, odnosno, da se dogaja vse *proti* naši narodnosti. V češke polke uvrščajo se tuji, jezika nezmožni častniki, prepoveduje se govoriti češki. Vprašal bi Nj. vzv., kakor uže večkrat: Ali je res, da se je izdala rezervatna naredba, s katero se zabranjuje častnikom govoriti češki med seboj? Na to vprašanje niso odgovorili še nikoli, toda na interpelacijo, da-li je bil objavljen znani spis, tako imenovani „vojaški običaj“ (Kriegersitte) res vsled odobranja vojne uprave, s katerim spisom je bilo ukazano častnikom, da morajo govoriti nemški med seboj, odgovoril nam je svoječasn skupni vojni minister Bauer: Dà, z odobranjem! Čitajte ta spis; tovariš Tilšer je interpeloval tedaj. V istem se nalaga častnikom, da naj vsi častniki ne le v službi, ampak tudi izven iste rabijo jedino nemščino. (Smeh).

Njegova vzvišenost nam je danes povedal tudi nekoliko podatkov o izpitih jednoletnih prostovoljcev; dobro bi bilo, da nam dajo tudi podatkov — kojih ni še niti tu, niti v delegacijah — o tem, koliko jednoletnih prostovoljcev se je moralo podvreči preskušnji ne zaradi stvarne nevednosti, in da jim je vedno še zabranjeno sodelovanje pri čeških slavnostih, v tem ko ni nikakoršnih zaprek gledé nemško-narodnih slavnostij.

Ako govorimo o jezikovnih odnošajih, pravi Nj. vzv. po znanem načinu: „Prepustite rešitev jezikovnega vprašanja v vojski milosti in modrosti Nj. Veličanstva!“ To je rekel. No, prosim vas: Nj. apost. Veličanstvo je vendar v prejšnjih letih z velikodušnim sklepom odkazalo zakonodavstvo v vseh stvareh tej korporaciji, zastopnikom njegovih narodov, in baš ti narodni zastopniki so pozvani, da zakonito uredijo te odnošaje. Dà, gospoda moja, na papirju so isti deloma res urejeni, naj se le uporabijo veljavni zakoni, in gotovo ne bode slišati onih grozljivih pritožeb, katere se čujejo danes. — Leta 1891. rekel sem v delegacijah to-le: Na dvorišču akademije v Dunajskem Novem mestu stoji spomenik nje prvega ravnatelja, grofa Kinskega, in na tem je pisano, da tudi vojaku ne sme izginiti ljubezen do materinega jezika in do narodnosti, da se nasprotno mora gojiti, ker se vendar more strinjati z vojaškimi dolžnostimi in z dolžnostimi proti vrhovnemu vojnemu gospodarju. Tedaj mi je odgovoril Nj. vzv. vojni minister: „To je brezuslovno jako resnična beseda, in vsakdor priznava njen pomen. Toda prvo uslovje ostane vendar za vojaka c. kr. vojski lojalni čut in patrijotiško čustvo. Potem seveda mora se čislati in spoštovati vsaka narodnost“. — Sedaj vprašam, gospoda moja, ali je gojitev narodnosti in gojitev materinega jezika nepatrijotiško čustvo, nelojalno čustvo? Kajti to se izvaja brezuslovno iz odgovora. Glejte, s takimi stvarmi ne vstvajate nič dobrega, s takimi stvarmi poostrujete le predmet, ker se vidi, da — odkrito bodi rečeno — govorite fraze, koje se ne izpolnjujejo. — Ko se je razpravljalo o brambenem zakonu, obečala je vojna uprava, da se bode ozirala na vsak način na narodnosti. Glejte, ni dobro, ako se ne izpolnjujejo dane obljube, ko se je odobrenje brambenih zakonov v tej hiši skoro prisililo pod tem uslovjem. Ako se nam vedno ponavlja, da ni možno uvesti v vojski sprememb gledé narodnostnih obzirów, moramo se pač smejeti. Pojdite na Ogersko! Poslušajte razprave v ogerskih delegacijah in v ogerskih delegacijskih odsekih! Na Ogerskem bi se morali pohlevno udati. Na Ogerskem mora se z občinami dopisovati po madjarski, v vzgojiščih poučevati madjarski. Pri nas v Pragi zabranjujejo celo akademikom, da ne smejo med seboj govoriti češko.

Potem navaja poslanec Pacák različne slučaje v dokaz svojih trditev, in sklene z besedami: Gospoda! Konečno zopet trdim, da smo daleko od tega, da bi sejalj sovraštvu proti vojni, temveč da nam je do tega, v dobi odkritosti in resnice, povedati vse odkrito in resnično. Povedali smo Vam vse, — napravite red!“ (Živahno odobranje).

Za dom u boj!

Hrvatska nam plače majka

Nad izdajom svoje krvi.

Dom nas zove! Braćo, ljudi,

Što čekate, tko će prvi!

Za dom u boj! Zrinjskom rodu

Sramota je biti rob!

Kunimo se steć slobodu

Ili s mačem past u grob!

Slobodnih nam pradjedova

Robska zemlja kosti tlačí.

Zar nam za to u baštinu

Ostadoše njini maći?

Za dom u boj! Zrinjskom rodu

Sramota je biti rob!

Kunimo se steć slobodu,

Ili s mačem past u grob!

Naša zemlja — naše pravo!

Hrvat ne zna robovati!

Slavu našu, naše ime

Sviet nek uči poštovati!

Za dom u boj! Zrinjskom rodu

Sramota je biti rob!

Kunimo se steć slobodu,

Ili s mačem past u grob!

Ostavimo unučadi,

Što primismo od djedova,

Dajmo primjer drugoj braći,

Što nemaju svoga krova!

Za dom u boj! Zrinjskom rodu

Sramota je biti rob!

Kunimo se steć slobodu,

Ili s mačem past u grob.

Milan Z. Br.

Из поезий J. Stritarja.

V r a b e c u

Vrabec, kaj te neki moti,
Lahkoživa ti žival!
Komaj sneg nam prav je s poti,
Že si ženo si izbral!

Ti si strašno lahkkih misli,
Brž srce se vname ti;
Kaj prebil si, ni ti v čišli,
Kratke ti si pameti!

O pomisli, mraza dosti
V hudi zimi si užil;
Za vse grehe v dolgem postu
Ostro si se pokoril.

„Mraz in lakot, vse trpenje
Vzelo je slovo od nas;
Zdaj smo tiči, zdaj živenje,
Zdaj nam sije zlati čas“.

Gnezdo ti in tvoja starka
Za nov zarod znašata;
Brez skrbi in preudarka,
Kaj potem? ne vprašata.

Kaj bo pač iz te zalege,
Ne pomislita nikdar;
Te težave, te zadrege!
Vse to vama ni nič mar.

Ali bi ne bilo bolje,
Da se ves vaš rod konča?
Trebe je le dobre volje,
Trebe hrabrega srca.

Jaz modrumem, gnezdo svoje
Pridno znašaj vrabec ti;
Prav, da modrovanje moje
Nerazumno se ti zdi.

Dobro, da ne veš, kaj pravim,
Kaj svetujem ti lepo,
Odgovoril bi mi, stavim,
In zavrnol me takó:

Lepo svete svoje hrani
Za-se in za vas ljudi;
S pametjo ste vi navdani,
A ravnate kakor mi.

Izvirnik.

В р а б ц у.

Врабец, кай та нѣкій мѣти,
Лакхожива ты живал!
Комай снѣг нам прав ѣ с пѣти,
Же си женѣ си избрал!

Ты си страшно лакких мыслии
Брѣ срце сѣ внаме ти;
Кай пребыл си, нѣ ты в числи,
Кратке ты си памати!

О помисли, мраза дости
В худѣ зимѣ си ужил;
За всѣ грѣхе в долгем посту
Остро си сѣ покорил.

„Мраз ин лакот, все трпѣнье
Взяло ѣ слово од нас;
Здай смо тици, здай живѣнье,
Здай нам сие златый час“.

Гнѣздо ты ин твоя старка
За нов зарод знашата;
Брез скрби ин преударка,
Кай потом? не впрашата.

Кай бѣ нач из та залеге,
Не помылита никдар;
Та тажаве, та задреге!
Все то вама нѣ нич марѣ.

Али бы не было болье,
Да сѣ вес ваш род конча?
Трѣба ѣ ле добре воля,
Трѣба храбрега срца.

Яз мѣдрумем, гнѣздо свое
Придно знашаш, врабец ты;
Прав, да мѣдрованье мое
Неразумно сѣ ти зди.

Добро, да не вѣш, кай правим,
Кай свѣтуем ти лѣпо,
Одговорил бы ми, ставим,
Ин заврил мѣ тако:

Лѣпо свѣте свое храни
За сѣ ин за вас, люди;
С паматѣ сте вы навдани,
А равнате какор ми!

М. А. Ламурскій

В о р о б ѣ ю.

Воробей, что же съ тобою,
Легкоживчикъ ты какой!
Снѣгъ едва таетъ весною,
Ужъ супружечка съ тобой!

Не зоботишься ни мало,
Сердце возгорить легко;
Некогда подумать строго,
Что терпѣль ты всей зимой!

Вѣдь мороза научился
Много, много ты зимой;
За грѣхи какъ ты постился.
Да, тяжелъ былъ жребій твой!

„Холодъ, голодъ и всѣ муки
Ужъ отпрыгнули отъ насъ,
Проживаемъ мы безъ скуки
Счастья золотой своей часъ“.

И гнѣздо ты съ воробьицей
Вьешь себѣ ужъ для дѣтей,
И не думается птицѣ,
Что все выйдеть изъ затѣи!

До дѣтей какое дѣло
Беззаботнымъ птичкамъ вамъ!
Всѣ заботы эти смѣло
Вы пускаете богамъ.

А не лучше ли бы было,
Чтобы весь вашъ родъ пропалъ?
Еслибъ воли лишь прибыло,
Да пришла бы вамъ удалъ. —

Я толкую, ты же строишь,
Вѣ хлопотѣхъ все лишь своихъ;
Ты себѣ вѣдь не усвоишь
Мудрыхъ этихъ словъ моихъ

Хорошо, что неизвѣстно
Все тебѣ, что говорю;
Ты отвѣтила бѣ извѣстно
Такъ уму бы моему:

Мудрые оставь совѣты
Для себя и для людей;
Да, разумны толки эти,
Дѣлаете жъ, какъ и мы!

Фр. Целестина.

С ъ т и.

Я не былъ никогда паукъ,
Что ставить сѣти, ловить мухъ!
И скромно жилъ я для наукъ!
Для друга огного иль двухъ.
Я тихо не сидѣлъ въ углу,
На сѣти жадно не смотрѣлъ.
И не желать зла никому,
Жить тихо для себя хотѣлъ,
Но скоро былъ закутанъ я
Сѣтми любезныхъ мнѣ друзей,

И скоро въ нихъ запутался,
Хотя не видѣлъ я сѣтей.
Не видитъ муха паука,
Ни тоненькихъ его сѣтей,
Летаетъ, дура, весело,
Паукъ же смерть готовить ей!
Не безразсудно я летать
По жизни своему путу!
А въ сѣти все же попадалъ:
Такъ ловко были ставлены!

И, правда, человѣкъ вѣнечъ
Премудростей такихъ давно:
Лукавый онъ такой хитрецъ,
Какого нѣтъ и не было!
Паукъ лукавый, что сидитъ
Въ углу и ловить бѣдныхъ мухъ
Не такъ, какъ человѣкъ, хитритъ.
Что убиваетъ тѣло, духъ.
За то паукъ мнѣ все жъ милѣй
Всѣхъ человѣческихъ сѣтей!

Фр. Целестина.

Življenje je igrača.

Življenje je igrača!
 To ve nam vsaka kača,
 Ki solčna se igra,
 Jezikom pa šviga
 A drobna žaba priskaklja.
 Vesela svet si gleda,
 In zadovoljna, srečna vsa,
 Zakvače si, priseda.
 Vesela sluša kača,
 Po malo se obrača,
 In dvije si glavo:
 Hvaležna pevki bo!
 Priseda drobna pevka,
 Trbušek, vrat napinja,
 Vesela je odmevka:
 Ponos jo kar prešinja!
 Glasi vesel se: krak!
 Da čudi črv se vsak,
 Da muhe kar strme,
 In mušic ne love:
 Oči se kar iskre —
 Hvaležni kačici;
 Vesela se napne
 In skoči k žabici:
 Za glavo jo objame,
 Izljubi drago vso,
 Ter v usta drago vjame.
 Nožice se treso,
 Ne čuje se več: krak!
 Ki čudi se mu vsak,
 Celo največa muha,
 Ko si obedec kuha,
 In pazljivo gleda
 Iz barvnih si oči.
 Debelo kača pa gleda,
 Počasi žabico davi,
 In golta revico,
 Ki trese z nožico.

Naposled skrjuje se še ta:
 Končana je — igračica!
 In zadovoljna kača se vrti
 V prelepi, gladki kačji krog,
 Ter sita, mirno v solnčnem sjaji spi,
 Saj nima naših rev, nadlog!

Življenje je igrača!
 Pečena je pogača
 Za vsakega moža,
 Če le živeti zna!
 Ne sme sanjar neroden biti,
 Ni idealov muh loviti!
 Naj le na solnci greje se,
 Življenja sluša glasen: krak!
 Naj le glasno zasmeje se.
 Če bliža se, lovi bedak!
 Igrača dobra se začne,
 In zmaga — dobro tu srce:
 Prinese vse zlato skupuh,
 Sirotam bode vam varuh;
 Zlato vam svoje vse razda,
 Se sreči vaši nasmehlja?!
 Zastopnik pa sirot in vdov
 Udove prosi in sirote,
 Da rešijo zlata okov
 Zastopnika — za vse dobrote:
 Debeli naj napišejo račun
 Da on ga plača, in ne izve vohun
 Nadležen, zlato da ima srce,
 Sirote kdor zastopa nam drobne,
 Da volk krotak res biti nam ume,
 Sirota jagnje volka pa — poje,
 In solza kane z volkovih očes,
 In javi čudo gore do nebes!

Igrača je življenje to,
 A zmago dobri res dobo,
 Hudobnež rad poda glavo,
 Da dobri mu jo odseko!
 Otroci si igrajo
 Narodi si kramljajo;
 Hudobne misli ni je več,
 Ne brusi se nič več nam meč.
 Sosedov je narod golob,
 Ne snuje nam nič več hudob!
 Državnik modro si igra,
 Srce za sladek med le zna,
 Katerim vse on nadeli,
 Da vsak svoj sladek del dobi.
 Življenje pa nam vsem igra,
 Da sreče raj je zemlja ta. —
 Motili pa so se možje,
 Ki muhe črne si love,
 V ušesih vedno nam brenče:
 Svet sreče malo le daje!
 Življenje je igrača,
 Pečena ti pogača,
 Če modro si molčiš,
 In vest si zatajiš,
 Ko dobri nam ljudje
 Obilen plen dele,
 Ki ga življenje dobrim vsem daje,
 Komur se ostri zob še ne maje,
 Da more grizti bližnjega,
 Sesati kri — ponižnega,
 Pa tiho le in pa spodobno,
 Brez krika le in pa nezlobno:
 Tako igrača se življenja nam vrši,
 Tako osode volja sveta se polni!

Hrvatska pjesma.

Minulo je ono doba,
 Kad je Hrvat bio boj,
 Da očuva od dušmana
 Ovaj dragi domak svoj,
 Al' i danas zna on čuvat
 Svoje pravo, doma spas;
 A u tome bodri njega
 Hrvatske mu pjesme glas.

Od djedova jedini mu
 Ostala je pjesma dar,
 Ona da mu dušu vedri,
 I u srcu pali žar,
 I kad sve mu ote svijet,
 Kad izkopan bi mu grob,
 Hrvatska ga pjesma spasi,
 Da ne bude vječni rob!

Pa i sada za nju živi,
 Njom se sladi mladost sva,
 Da joj težku tugu tjera
 A iz srдца mladjahna,
 Pa kad dušman opet dodje
 Amo pjesmo — na stran plač,
 U boj nek' nas pjesma prati,
 Pjesma naša — naš je mač!

M. H.

More i kraj.

Moleć moru zbori kraj:
 „Gordo jesi, more silno!
 Vieku me mrviš, vieku izjedaš —
 Časak bar mi mira daj“.

Ali zaman moli kraj;
 More mrvi kano prije
 Ter izjeda — šumi tužno:
 „Sudbu moju, sviete, znaj!“

Dr. A. pl. Budisvoj.

Der Königssohn Marko.*)

(Nastavak.)

Ali smo izabrali primjerom najkraću, i to takvu pjesmu, u kojoj ima prevedenih deseteraca više sa die-

rezom iza drugoga troheja nego li bez nje. Zato ćemo navesti još nekoliko primjera.

Wein trinkt wacker Mussa von Albanien ⁹⁴⁾
 Dort in Stambul in der weissen Schenke;
 Als mit Wein der Mussa sich gelabt hat, 1.
 Schreit betrunken er mit lauter Stimme: ⁹⁵⁾
 „Nun sind's doch schon neun verfloss'ne Jahre, 2.
 Dass dem Sultan ich in Stambul diene —
 Weder Pferd, noch Waffen konnt' ich kriegen, 3.
 Keine Dolma, nicht neu, nicht halbneu! 4.
 Doch bei meinem festen Glauben schwör ich: ⁹⁶⁾
 Nach dem ebenen Küstenlande zieh ich, ⁹⁵⁾
 Sperre dort die Schranken an den Küsten, 5.
 Und die Strassen alle in Primorje, ⁹⁶⁾
 Bau mir eine Kula an der Küste, 6.
 Um die Kula setz ich Eisenhacken —
 Hänge drauf die Hodschas und die Hadschis⁴. 7.
 Was der Türk betrunken hat gedrohet, 8.
 Das hat nüchtern er genau vollzogen; ⁹⁷⁾
 Nach dem ebenen Küstenlande zieht er, ⁹⁸⁾
 Sperrt die Schranken ringsum an den Küsten
 Und die Strassen alle in Primorje, ⁹⁹⁾

1. Als mit (am) Weine Mussa sich gelabet (Kad se Musa nakitio vina). — 2. Neun der Jahre sind dahingegangen (Evo ima deset godina). — 3. Und verdiente weder Ross noch Waffen (Nit izdvorih konja, ni oružja). 4. Keinen Dolman, weder neu noch halbneu (Ni dolame stare ni polovne). — 5. Und die Schranken sperr' ich dort am Meere (Zatvorit ću skele okò mora). — 6. Eine Kula bau' ich mir am Meere (Načinit ću kulu u primorju). — 7. Alle Hodschas häng' ich drauf und Hadschis (Vješat ću mu hodže i hadžije). — 8. Was betrunken Mussa ausgesprochen (Štogodj Ture pjano govorilo). — 9. Alle Jahre dreimal hundert Lasten (Na godinu po

Još nekoliko primjera :

Bei der Quelle lag der todte Matko,
 Tag auf Tag beinah' schon eine Woche : 1.
 Wer des breiten Wegs dahergekommen ¹⁰¹⁾
 Und erblickt den Kraljewsche Marko, 2.
 Glaubte sicher, dass der Marko schlafe.
 Gieng herum, vorsichtig fern sich haltend, 3.
 In der Furcht, den Marko zu erwecken. 4.
 Doch wo Glück, kann man auch Unglück finden, 5.
 Und wo Unglück, ist das Glück nicht ferne;
 Und so führte denn das Glück den Wasso, ¹⁰²⁾
 Iguman des heiligen Bergs, vorüber 6.
 Mit Isajas, seinem frommen Diakon.

(Markos Tod, str. 255.)

1. Načinio kulu u primorju. — 10. Eine Kula baut er sich am Meere (U primorju kulu načinio). — 11. Alle Hodschas hängt er drauf und Hadschis (Vješa caru hodže i hadžije). — 12. Als dem Sultan 's Klagen ward zuwider (Kada caru tužba dodijaše). — 13. Schickt den Vezir Tschunprilitsch gen Mussa (Posla nanj'ga Čuprilić-vezira). — 14. Mit dem Vezir dreimaltausend Krieger. — 15. Als sie kamen in das Land am Meere. — 16. Nahm den Vezir Tschunprilitsch gefangen (I uhvati Čuprilić-vezira). — 17. Dem verspricht er ungezählte Schätze (Obecava nebrojeno blago). — 18. Welcher Mussa tödten wird, den Räuber (Tko poljubi Musu kesedžiju).

*) U zadnjem broju čitaj: na str. 228. Herzegovina i Herzegovina; na str. 229. „Böse kreischt er, | ziehet dann den Säbel“, „Täglich blut'ge Kleider nur zu waschen“, „Hör doch, Marko, ackre nicht die Strassen!“ | „Hör doch, Marko ackre nicht die Strassen!“¹⁴, „Lass, mein Sohn, die ew'gen Raufereien!“ — ⁹⁹⁾ ... von Albanien

(Nastavak dodje).

Wo des Sultans Schätze sie verführen, ¹⁰⁰⁾
 Jedes Jahr gewiss dreihundert Lasten. 9.
 Alles hat sich Mussa unterworfen,
 Baut sich eine Kula in Primorje, 10.
 Um die Kula viele Eisenhacken —
 Hängt darauf die Hodschas und die Hadschis. 11.
 Bald verdross den Sultan all dass Klagen, 12.
 Und er schickt den Vezir Tschuprilittschu 13.
 Und mit ihm dreitausend gute Krieger: 14.
 Kaum jedoch sind sie im Küstenlande, 15.
 Als der Mussa sie zusammensäbelt,
 Lebend fängt den Vezir Tschuprilittschu, 16.
 Ihm die Hände auf den Rücken bindet
 Und dem Sultan so nach Stambul sendet.
 Sultan fahndet nun nach guten Kriegern
 Und verspricht die reichst'n Schätze jenem, 17.
 Der den Strassenräuber Mussa tödlet; 18.
 Doch wer immer sich dahin begeben,
 Keiner war nach Stambul rückgekehret 19.

(Der Strassenräuber Mussa, str. 204—205).

trista tovara). — 10. Eine Kula baut er sich am Meere (U primorju kulu načinio). — 11. Alle Hodschas hängt er drauf und Hadschis (Vješa caru hodže i hadžije). — 12. Als dem Sultan 's Klagen ward zuwider (Kada caru tužba dodijaše). — 13. Schickt den Vezir Tschunprilitsch gen Mussa (Posla nanj'ga Čuprilić-vezira). — 14. Mit dem Vezir dreimaltausend Krieger. — 15. Als sie kamen in das Land am Meere. — 16. Nahm den Vezir Tschunprilitsch gefangen (I uhvati Čuprilić-vezira). — 17. Dem verspricht er ungezählte Schätze (Obecava nebrojeno blago). — 18. Welcher Mussa tödten wird, den Räuber (Tko poljubi Musu kesedžiju).

Rasch sitzt ab der Mönch von seinem Pferde, 7.
 Sucht, ob Leben in dem Helden Marko —
 Doch der Marko war schon längst verschieden.

(Markos Tod, str. 255.)

Dort begräbt der Greis den Helden Marko, 8.
 Doch hat er kein Denkmal ihm gegeben, 9.
 Dass das Grab des Marko niemand kenne, 10.
 Und die Feinde sich daran nicht rächen.

(Markos Tod, str. 255.)

Und vom Pferde stieg der Mönch zur Erde (Onda kale konja odjašio). — 8. Dort bestattet nun der Greis den Marko (Ondje starac ukopao Marka). — 9. Doch kein Denkmal hat er ihm gegeben. — 10. Dass vom Grabe niemand was erfahre (Dass ja niemand Markos Gruft entdeckte — Da se Marku za grob ne saznade).

čitaj: — v — v. — ⁹³⁾ Taj se stih dade čitati s dierezom iza drugoga troheja, premda je odmor, u istinu, iza er: Schreit betrunken er | mit lauter Stimme. — ⁹⁴⁾ V. op. 93. — ⁹⁵⁾ V. op. 93. i 94. — ⁹⁶⁾ V. op. 95. — ⁹⁷⁾ V. op. 96. — ⁹⁸⁾ V. op. 97. — ⁹⁹⁾ V. op. 98. — ¹⁰⁰⁾ V. op. 99. ¹⁰¹⁾ V. op. 100. — ¹⁰²⁾ V. op. 101.

Priredio dr. Trnoplesar.

„Vojna in mir“.

V Trstu, dne 10./VII. 1894.

Prijateljica draga!

Potrjujem vse besede zadnjega svojega lista z oceno slavnega Vague-ja, francoskega kritika. Jaz te ocene nisem čitala do sedaj, no poiskavši in prečitavši jo, vidim da bi nihče ne mogel boljše oceniti velikega romana in tako kratko. Vidim pa tudi, kako sem zadela pravo s preprostimi svojimi besedami, ko sem ti pisala, kako se godi človeku, ko jame čitati ruske knjige.

„Zatvorivši knjigo“, pravi slavni Francoz, „čuti vsakdo pravo resnično žalost, kakor ta, ki se je privadil običajev v kaki rodbini in mora oditi“. Nisem li rekla Ti jaz nekaj podobnega? Te dni prijela sem od odličnega književnika — Neslovana — naslednje besede o tem nedosežnem spisu: „Velikansko delo oni roman, kaj? v katerem se zdi združen ženij Voltairja, Skotta, podrobno opisovanje Zolino, Manzonijsva miloba in preprosta Homerjeva veličast“.

Sujeta tega dela Ti nikakor ne morem opisati, nadejam se pa, da ga bodeš čitala celega, ko Ti pokažem oceno Voguejevo, dasi v odlomkih. Sodi!

„Vojna in mir je slika ruskega društva za Napoleonovih velikih vojen od leta 1805.—1815. Resnične osebe: Aleksander, Napoleon, Kutuzov, Speranskij zavzemajo blizo toliko mesta, kakor izmišljene osebe; preprosta nit romana veže poglavja svetske politike, filozofije . . . Zadovoljnost mora si čitatelj pridobiti sam kakor pri plezanju po hribih; pot je tu in tam nehvaležna, trda; izgubite se, treba je mnogo sile; mnogo truda; ali ko dospete do vrha in se obrnete nazaj, plačilo je krasno. Gledajoč ona bojna polja, one vojake, one dvore, one salone, ki se niso spremenili skoro pol stoletja, videvši človeška srca, ki se ne spremenijo nikdar, spoznam je in vzkliknem na vsaki strani: „Baš tako je!“

Čitajočemu dalje, izpremeni se radovednost v začudenje, začudenje v občudovanje pred onim neizprosnim sodnikom, ki zove pred svoje sodišče vsa človeška dejanja in stori, da se duša izpove vsake svoje tajnosti. Čutimo, da nas nosi voda mirne reke, kateri ne najdemo dna; razkrivajo se človeška srca v goli resnici in v občem njih gibanju . . .

Med vsemi družbinskimi prikaznimi je jedna, ki vzbuja osobito pozornost romanopisca-filozofa: to je vojna. In carske bitke v teku te povesti so: Austerlitz, Friedland, Borodin. Oh, gotovo niso to, kar mi imenujemo „vojne slike“. Tolstoj govori o vojni, kakor človek, ki se je bojeval sam, ki ve, da se bitka ne vidi nikdar . . . Vojak, častnik, general sam, katerega nam predstavlja romanopisec, ne vidi kot samo jedno točko vse vojne, ali iz načina, kakó se vojskujejo nekateri ljudje, kako mislijo, govorijo in umirajo pri tem hipu, uganemo vse ostalo dejanje, in kje da je zmaga.

Ne vprašajte pisatelja realista po krdelu, ki diha junaštvo iz zglada svojih vodij, ki živi samo velikim stvarom, katere izvršuje, in ne želi drugega, kakor samo to. Tolstoj kaže človeško resnico. Vsak vojak napravi iz vzvišenosti poklic (rokodelstvo), baveč se z vsakdanjimi neumnostimi, in častniki, skrbeči, kako bi se razveseljevali, in čim prej bi bili povišani, generali, častilakomni in polni spletk: vsi ti ljudje so vajeni, so hladnokrvni nasproti vsemu temu, kar se nam dozdeva

izredno, velikansko. In pri vsej tej preprostosti moramo vendar jokati za one junake, kateri sami ne vedó, da so; n. pr. pri ganljivi osebi kapetana Tušina. Z vodjami ruskih čet je Tolstoj strog, samo Kutuzov, „glavnokomandajušči“, iziva skrivne simpatije pripovedovalčeve. Ali veste zakaj? Misel je prav ruska! Ker on ni ukazoval, ni pregledoval načrtov in je spal med posvetovanjem, zaupajoč vse, kar se ima zgoditi — fatalizmu.

Po vojni poučuje Tolstoj spletke v visokih sferah družbinskih in na dvoru. Ko pišejo drugi pisatelji o dogodkih v zaprtih teh prostorih, gledamo vse nekako sumljivo in uganemo, da se je poslušalo pred vrati ali gledalo le skozi ključalnico. Ta ruski pisatelj pa je v svojem svojstvenem elementu, pozna dvor kakor vojno četo, govori o svojem bližnjem z njegovim jezikom, z njegovo izobraženostjo. Vstopite v salon stare dame Sererejeve, poslušajte klepetanje izseljencev, sodbe o Bonaparteju, poslušajte, kako „spoštljivo žalostno“ se imenujejo člani carske rodbine, sedite k mizi Speranskega, ki se smeje, kakor se smeje na odru, sledite vladarju po plesih, približajte se k smrti postelji grofa Bezuhova, glejte tragedijo, ki se vam predstavlja pod krinko etikete; prepir o nizkih interesih krog onega umirajočega človeka brez glasu, razburjenost vseh onih duš.

— Čitati je treba vsa ona mesta, kjer govorita in delata Napoleon in Aleksander. V povesti je deset ali dvanajst takih malih Napoleonovih slik, dovršenih s podrobnostjo brez sovražnosti in brez karikatur. Jeden primer: Dan pred Borodinsko bitko vidimo ga pri toaleti; Fabvier mu poroča o jetnikih, katere so ujeli istega dne, a sluga dotika se z gobo onega tolstega golega telesa. Ali z Napoleonom je naravnost tako svoboden, s svojim vladarjem vede se drugače. Previden je, neizumno previden, a dasi pove vse v najbolj konvencionalnem tonu, povedano je vendar z isto gotovostjo.

Izmed sto primerov evo jednega: Aleksander je v Moskvi, ljudstvo ga pozdravlja v Kremlju l. 1812. v svečanem trenutku, ko se razglasi vojna. Po obedu se mu pove, da ljudstvo se nadeja, še gledati njegovo veličestvo. Car vstane, končavši baš jesti biskot ter se približa oknu, tedaj pa jame ljudstvo vpiti: Angelj naš, oče naš, urá! In žene in nekateri slabejši možje jeli so plakati, takó jih je pretreslo. Biskot, ki je cesar držal v roki, se prelomi in pade med množico. Mož, ki je bil najbliži, kočijaž v bluzi plane na biskot in ga pobere. Drugi, to videvši, planejo na kočijaža. Ko car to vidi, ukaže prinesiti krožnik biskotov in jih vrže z okna množici. Oči malega Petra pordečijo se s krvjo; nevarnost, ali ga potlačijo tam, mika ga nekako, in zdi se mu, da mora pobrati jeden teh biskotov, ki so padli carju . . .

Neznani človek vstopi v salon. Pisatelj opazuje njegov pogled, njegov glas, njegovo hojo, pogledati nam dá v dno duše njegove. Brez vsmiljenja tiplje ta zdravnik vsak hip žilo osebam, katere srečnje in registruje hladnokrvno stanje njih moralnega zdravja.

Ne pove nam skoro nikdar, ko nam predstavlja svoje osebe, ta je zapravljivec, igravec, častilakomnež; le stori, da dotičnik dela zdajci takó, da odkrije svoje navade. V onem resnem slogu, v katerem ne smeje se nikdar, je vendar veliko duha, onega finega jedinega duha. Moskovski plemenitaši dadó obed angleškemu klubu na čast Bagratiam. „Onih tri sto oseb seda krog mize tako, da so važnejši in imenitnejši ljudje bliži gosta, katerega časte, kar je prav naravno, saj se tudi razlita

voda vravna takó, da je globokejša tam, kjer je dno niže". —

Med množico oseb, krog katerih se suče dejanje te dolge povesti, ste osobito dve, pri katerih se moramo ustaviti, ker ste nepozabni: Knez Andrej Bolkonskij in grof Peter Bezuhov. Knez Andrej vzvišen, gleda z visokega stališča življenje, katero zaničuje, on je drzen, hladen, skeptičen, celó ateist, vendar ga vznemirjajo ob resnih urah visoki problemi. On razodeva pisateljve misli o historiskih osebah onega časa. Peter Bezuhov ima bolj človeški značaj, ali inteligencija njegova je vendar skrivnostna. Ta tolsti mož, ki zardi in joče z lahka, pripravljen je vedno pomagati, v trpljenju in potrebah, je pravi tip dobrega ruskega gospoda. Nekega dne da knezu Andreju častno besedo, da ne pojde zvečer na pojedino z nekimi mladiči. Ko pa pride čas, začne misliti, da so vse te častne besede samo konvencionalne reči, ki nimajo nobenega pravega smisla. Morebiti jutri umrjem, ali se zgodi z mano kaj nenavadnega, radi česar ne bode nič več poštenega, ne nepoštenega. Taka premišljevanja bila so pri Petru češče, ki so uničevale vse načrte in sklepe njegove. Poslužil se je Tolstoj te osebe, pripravljene, kakor fotografsko steklo za vsak vtis, da nam pokaže velik tok idej, ki so prešinjale Rusijo za časa Aleksandra I. V Bezuhovem duhu vidimo liberalno gibanje v prvih, masonski vrtnec v poslednjih letih. Vedno je Peter, ki posebljuje ali personifikuje čustva ruskega ljudstva: narodno vzkipenje proti tujcu, nesrečna blaznost, polastivša se premagane Moskve, katera je provzročila, Bog ve, po katerih rokah, oni požar. Ob tej priliki doseže pisatelj vrhunec svojega pripovedovanja: Rostopčin, uboga žrtva Vereščagin, blazniki in jetniki raztreseni po mestu, Francozi v Kremlju, skrivnostni ogenj, nastavši v noči, dolga vrsta ljudi, bežečih iz mesta. Priznam, da nisem našel kaj večega v nobeni literaturi. „Grof Peter ostal je v gorečem mestu, ostavi svojo palačo, preobleče se kmečko in gre, ne vedoč, kam, ali s stalno mislijo, da usmrti Napoleona. Hotel je pomagati in trpeti zajedno sredi tolikega gorjá. Spoznal je mahoma, da je vse bogastvo sila, življenje, vse, kar ljudje iščejo in ščitijo, prav nič. Francozi ga vjamejo, in v svoji ječi najde ubogega vojaka Karatajeva, ki prenaša vso nezgodo takó udano, kakor tovarna žival. Gleda Petra z najvnim, nedolžnim nasmehom, pravi mu ljudske pregovore polne udanosti, bratoljubja in fatalizma. Ostavil je v Petru neizbrisen sled, in Peter hrani njegov spomin kakor talizman.

Tolstega žene so bližnje sorodnice Turgenjevim ženam. Dve se osobito odlikujeta od drugih. Prva Marija Bolkovskij, Andrejeva sestra, dobra, potrpežljiva in pobožna deva, ki skrbi samo zato, kako bi osladila starost svojeglavnega očeta, prikazen ganljiva in angeljska. Povsem druga je Nataša Rostova, zapeljiva stvar, katero ljubijo vsi. Zaljubljena je bila večkrat in spremlja nas v resni povesti do konca, ostaviša nam prijeten dih ljubezni. Ona je dobra, odkritosrečna ali sužnja svoje občutljivosti, ne zahtevaj od nje, da bi bila dosledna. Nevesta kneza Andreja, ljubila je prav za prav samo njega, izgubi se s hudobnim Kuraginom, ali zavé se še o pravem času. Najde ranjenega Andreja, umirajočega, zdravi ga z groznim obupom. V vsem tem delu knjige je genijalna studija, neizprosna kakor življenje, kakor njene nenadne nezgode. Po Andrejevi smrti Nataša poroči Petra, ki jo je ljubil uže dolgo.

Koncem knjige kaže nam srečno zakonsko živ-

ljenje Petrovo na Natašini strani, Marije Bolkonske pa na strani Nikolaja Rostova.

Draga moja, to je samo nekaj; drugih oseb, ki imajo velikih vlog v povesti, je še mnogo, in vse so naravne, vse resnične. Rostovi otroci, stari, sitni oče Bolkonskega, Sonja, Helena, Berg, Ana Mihajlovna, Boris so ljudje, pravi ljudje, kakor jih srečujemo vsak dan.

Še par besed iz Vogue-ja glede tega romana: Tolstoj je naturalist, ali to, kar drugi iščejo, on samó sreča in se ne ogne. Daje mesta tudi podlosti, ker poslednja je tudi v življenju, in ker hoče slikati življenje. Vendar daje nizkim predmetom le drugo mesto, ker se ne bavi rad z njimi. Prešedši pot, pohodivši kakov dom, srečamo takih neprijetnih predmetov, vendar slučaj je redek, če ga ne iščemo nalašč. Tolstoj nam pokaže samo toliko, kolikor je treba. Tolstoj ni tu nikdar nezdrav ali nesramen. „Vojna in mir“ je v rokah vsake ruske deklice“.

Završivši oceno svojo, vzklikne Vogue: „Tolstoj bi nas pomiloval, ko bi nas videl razpravljati o njegovi literaturi; on noče biti več drugega, nego filozof in reformator“....

O tem pismu pa ni straha, da bi zvedel, kajti ti je prečitaš, potem shraniš s trdnim sklepom čitati knjigo, o kateri sem Ti govorila tu-le, in to sedaj, ko prideš počivat v zeleni svoj raj, da mi poveš o vtisih, ki na Te napravi stran za stranjo.

Na srečno svidenje v kratkem!

Márica.

Odmev rusko-francoskih simpatij.

Ko je lanskega leta ruska mornarica obiskala francosko luko Tulonsko, vskipelo je v francoskih srcih veliko navdušenje, o kojem smo v pravem času zabeležili tudi na straneh „Slov. Sv.“ Navdušenje bilo je vsenarodno, vsesoslovno, vseplemenno; le Židovi so izdaleč skalili zobe iz vzrokov, koje mislečemu človeku ni trudno urazumiti si. V tej splošni radosti niso odstajala i nežna ženska srca. Očevdici prazničnih dni pripovedovali so, da so francoske gospe kar na ulici ljubkale se ne le z ruskimi častniki, no i z ruskimi mornarji — prostaki! Da ugoščenjem pri tem ni bilo ni konca ni kraja, je pač samo po sebi umevno: kava, šokolad, šampanjsko, draga vina lila so se kar rekami . . .

Da na podobne izjave srčnih sočutij niso mogle molčati ruske ženske, je pač jasneje od belega dne. Ali kako odgovoriti, to je bilo trudno vprašanje, katero so pa vendar le nekako razvozlale, dasi ne bez smešnih prepirov, kakoršni pa navadno spremljajo vsako delo mnogobrojnih ženskih rok, da mi ne zamerite tega, vila Marica! Rekle so, da morajo najprej nabrati denarja. Temu so vse pritrdile. Zbirka je dala skoro (kmalu) nekoliko tisoč rubljev. Kaj pa dalje? Sklenile so, da za ta denar kupijo dva dara, jeden gospé *Zuljeti Adan*, veliki domoljubki francoski i prijateljci Rusije, drugi pa *esej Franciji*; če pa kaj ostane denarja, odposlati ta ostanek francoskemu ministru prosvete, da bi ta uporabil ga na ustanove v kakem ženskem liceju.

Vse te namere so sedaj uže postale sovršiva se dejstviya. Zuljeta Adan dobila je prelep dar od ruskih domorodkinj. Podrobno ga ne bodemo opisovali, rečemo samo, da velja ne malo i da je iz dragih tvorin pismeni

pripor v starem ruskem slogu. Tudi Francija dobila je svoj dar po soprogi sedaj uže pokojnega predsednika francoske republike — gospě Carnot, kar je nedavno objavil vsemu svetu brzojav. A od vseh teh „драгоценныхъ подношений“ ostalo je še denarja 18 tisoč frankov, koji so uže vročeni francoskemu ministru prosvete, da na nje uredi menda tri ustanove v kakem višem ženskem učnem zavodu. Dar Franciji imenuje se „Кронштадтъ-Тулонъ“ i predstavlja nališpani, umetni album ruskih i francoskih vidov iz okolice poimenovanih dveh mest s 5000 rokopisov (avtografov) od raznih žensk „съ положениемъ“ iz vseh kotov matere Rusije. Ruske ženske opirale so se v vseh teh hlopotah na grofinjo Montebello, ženo fancoskega posla pri Petrograjskem dvoru. Tudi dar Franciji poslale so v Pariz po grofinji Montebello, katera ga je spremljala k gospě Carnot s posebnim pismom, v kojem je med drugim rečeno, da so vse slike v albumu delo ruskih ženskih rok; pribavljena je tudi želja dariteljic, da bi dar najprej kazali, n. pr. v muzeju dekorativnih umetnostij, a potem bi ga na vselej položili v narodno bukvarno — nacionalno biblioteko.

Francosko novinarstvo odzvilje se o tem znaku ljubezni med dvema narodoma z veliko pohvalo. „Jour. des Débats“, na pr., piše tako :

„Ta razstava imela bo gotovo velikanski vspeh. Kajti album ni samo ganljiv odgovor ruskih žensk na oni srčni pozdrav, koji so še tako ne davno pošiljale francoske ženske Rusiji, no predstavlja tudi zanimiv obrazec ruske umetnosti. Pomimo vsega tega pred akvareljama albuma „Кронштадтъ-Тулонъ“, pred verenico bezčisljenih rokopisov ruskih domorodkinj budé se spomini teh velikih dogodkov, praznovanju kojih je posvečeno to umetno, prelepo tvorjenje brhkega ženskega uma. Voljno — nevoljno vrne se vsak Francoz k temu ne navadnemu tednu, v teku kojega je vsa Francija odmevala od burnih klikov vsenarodnega navdušenja za Rusijo, za srčno prijateljico Rusijo; a ruskim ženskam bodo vsi peli hvalo i slavo za to, da so s svojim prelepim darom obnovile vse spomine i slike teh velikanskih prazdnestev, teh nepozabnih dnij“.

Duobus litigantibus tertius gaudet — a vice versa mari ta pogovorka ne velja? Se ve da velja, i kako še velja, a pristašem trozveze i od ženskih zabav nič ni prav fletno pri srcu.

Božidar Ivorcov.

DOPISI.

Iz Trsta, 5. julija.

(Za slovensko šolo pred 50 leti — „Slavjansko društvo“. — Inteligencija) — Uže nekaj let se bore Tržaki Slovenci za osnovne ali ljudske šole v Trstu. Sedaj gospospodojuči liberalci v mestnem sovetu Tržaškem nočejo nam dovoliti potrebnih šol ter brez sile istih ne dovolé nikdar. Da so na čelu Tržaške občine „konservativci“, storili bi jednako, kajti v sovráštvu nasproti Slovincem ste si obé stranki jednaki. Zato ponavljajo rodoljubi opomin: „Zahtevati z vso odločnostjo, da nam vlada priskrbi potrebnih začetnih šol“. Ako je ista vlada prisilila Ljubljansko in druge mestne občine, da vzdržujejo nemške ljudske šole za Nemce tembolj bi morala prisiliti Tržaško mestno občino, da nam ustanovi narodne ljudske šole.

Hočemo navesti dokaz, da so bili Tržaški Italijani, n. pr. pred 50 leti zmernejši nasproti nam, da se nam je tedaj vsaj obečala slovenska šola v Trstu!

V nekdanjem „Slovanu“ od leta 1886., v 15. št. z dné 15. junija moreš čitati v zgodovinskih črticah o Slavjanskem društvu* to-le: „Odbor istega društva se je mnogo trudil, da bi se uvela v Trstu učilnica sè slovenskim in ilirskim učnim jezikom. Vitez Maffei, asesor in izvestitelj ali poročevalec o šolskih zadevah pri mestni gosposki, povedal je meseca marca 1850. dotični deputaciji slovanski, da prošnja za učilnico slovensko-ilirskega jezika, ki jo je slovanski zbor 26. maja 1849. l. poslal učnemu ministerstvu, spi pri Skrinziju, predsedniku mestnega šolskega odbora. Skrinzi je slovanski deputaciji razložil, da ga bode vedno in o vsaki priliki jednako-pravnost vodila, in obečal, da se napravi samostojna stolica tudi za Slovane, a da je treba še čakati itd.“

Tako je torej! Pred polustoletjem so nam vsaj obečali slovenske šole v Trstu, sedaj v koncu stoletja se nam pa prošnje nevsmljeno zavračajo od strani „liberalnih mestnih očetov!“

O zgodovinskih črticah „Slavjanskega društva“ v Trstu, priobčenih v „Slovanu“, treba bi bilo pa še kaj omeniti. Razvidno je namreč iz teh črtic, da so bili tedaj Tržaški Slovani popolnoma jedini med seboj. V društvu so sedeli pravoslavni popi poleg katoliških duhovnikov, sedeli so Srbi in Hrvatje, Čehi in Poljaki. To je bilo pred pol stoletjem, tedaj je bilo imenovano društvo močno in ugledno. Danes, t. j. čez 1/2 stoletja ni niti sledu več o taki jedinstvi Slovanov. Poljak se nam vedno bolj odtuja, brata Srb in Hrvat se vedno bolj rujeta med seboj. Ali ni to nad vse žalostno? In vendar kje bi nam bila sloga primernejša, nego tu v Trstu? Misel se ne kaže napačna, da bi bilo dobro poskusiti pridobiti v Trstu naseljene Srbe za našo slovensko družbo in za skupno občevanje. Ali je razpor med Srbi in Hrvati res uže tak, da ga ni moči več zatreti? Pomislimo, koliko bi koristila sloga med sinovi jednega naroda, katere loči le vera, n. pr. v Dalmaciji. Italijani imajo jedno jedino in to glavno mesto dežele, katero imenujejo svoje, imajo jednega jedinega drž. poslanca, a vse to vzdržujejo le s pomočjo Srbov. Mesto da bi bili vsaj nevtralni, družijo se ob priliki volitev itd. z najhujšimi nasprotniki primorskih Slovanov!

Tukajšnji poluuraadni list „Il Mattino“ priobčil je nedavno dopis iz Postojine, omenjajoč med drugim, da je v Postojini, kakor drugod, vsa inteligencija nemška itd. Nekateri naši listi so isti dopis pošteno zavrnilo gledé napada na našo narodnost. A žal, omeniti moram jaz, da se je bilo dopisniku rečenega lista prav lahko motiti, piščočemu, da je vsa inteligencija po slovenskih mestih — nemška. Naša inteligencija prerada med seboj nemški govori, prerada obiskuje nemška društva itd.; nemščina vlada v družinah c. kr. uradnikov (govorim s častno izjemo) in celó v družinah nekaterih odvetnikov itd.

Ni čuda torej, da se je motil dopisnik „Mattina“, ko je pisal, da je inteligencija naših mest nemška. Velikemu številu uradnikov po slovenskem, kakor tudi lepemu številu slovenskih rodbin, bilo bi pač treba zopet pripočati, naj se ne sramujejo jezika svoje matere, naj posnemajo v domoljubnosti druge narode, in noben dopisnik tujih listov ne bode se potem več „motil“ v svojih dopisih iz slovenskih mest. „X.“

Ruske drobtinice.

Nekaj let selili so se poljski kmetje v Brazilijo. Mamil so jih tje brezvestni agentje, in kmalu se je čulo, da je tem ljulem navadno na novih mestih jako slabo. Začeli so se vračati ubogi in bolni. Za to je ruska vlada prepovedala selitev v Brazilijo. Pojavilo se je nekaj zanimivega: Poljaki selijo se dobrovoljno (prostovoljno) v strašno Sibir.

V podlistku „Mosk. Véd.“ št. 145. t. I. razpravlja podlistkar, kako je naš znameniti Strossmayer sprejel poljskega novinarja Szukiewiczza in sicer po njegovem dopisu v „Kuryeru Lwowskem“. Malo sumnja, da bi bil delikatni in jako vljudni Strossmayer sprejel novinarja tako osorno. Pravi pa, da slovanski rodoljub s predstavitelji poljskega javnega mnenja drugače ne bi mogel postopati. Strossmayer je bil in je v zvezi z mnogimi Poljaki, sodi torej temeljito, in podlistkar pribavlja, da, kakor Strossmayer, sodi o Poljakih vse zapadno Slovanstvo. Povdarja, da je Strossmayer ne samo slaven rodoljub, nego i vladika, ki ga v Rimu cenijo visoko. Njegov glas da so uvažili tudi sedaj, ko je postal Posilović Zagrebski nadvladika. Bori se pa Strossmayer proti Poljakom tudi za uvedenje staroslovenščine v božjo službo in vidi, da sedanji poljski vodje niso na srečo poljskemu narodu ter ga prodajajo v žrtvo sovražnikom Slovanstva. — Tako sodi ta podlistkar, ki pač sam osebno pozna Strossmayerja in ceni njegovo blago težnjo, da se pravoslavje zjedini s katolicizmom, četudi se mu zdi, da je sedaj še malo nadeje na vseh, ter da so tu mnogo krivi tudi — Poljaki.

„Mosk. Véd.“ št. 150. t. I. imajo lepo pisan članek: „Словенцы и коалиция“, v katerem dobro opisujejo dogodke po padu grofa Taaffeja. Slovenci in Rusi da so bili koaliciji posebno potrebni, da se ne obrazuje vseslovenska opozicija. Slovence so potrebovali posebno radi Hohenwarta, Ruse pa, da ne bi vseslovenska opozicija dobila neko Rusiji prijazno lice in ne razrušila vere, da Poljaki in Rusi v Galiciji živé v najlepši slogi. Za to da so Rusi dobili Vachnianina, Slovenci pa obljube, da se izpolnijo neke njihove terjatve. Vlada je obečala, da nam da v Celju slovenske paralelke, a Nemci protestujejo v Gradcu, in „Mosk. Véd.“ mislijo, da jih usliši vlada, a mi mislimo vendar še, da toga ne stori. Članek očita Slovincem, ki so ostali v Hohenwartovem klubu, in Rusom, da so se izneverili slovanski stvari, da pa Rusi to uže uvidevajo.

Znani jezikoslovec F. I. Buslajev praznoval je te dni 50letnico, odkar je napisal knjigo: „O преподавании отечественнаго языка“, ter obrnil na se pozornost učenega sveta. Čestitali so mu od mnogih stranij. —

Znani nam uže liter. kritik J. Nikolajev razpravlja v podlistku „M. V.“ 151 o Ibsenu, ter priznaje, da ta pisatelj ima tudi v Rusiji vspeh: „v Rusiji, kjer so uže v 40-ih letih usvojili vse, kar je bilo velikega v Evropi, možno je le po nekulturnosti društva pojasniti si vspeh tako žalostnih in slabih proizvodov, kakoršni so proizvodi Ibsena“. N. meni, da Ibsen i Maupassant pričata le, kako se razlaga in pada evropska literatura. Zadnjih 30 let da je tudi rusko društvo učilo se ceniti pesniška dela ne po pesniški ceni, temveč po tem, kakó je kako delo ugajalo tekočim težnjam, ki so bile pesništvu in lepi umetnosti v obče neprizajne. N. pravi, da je Ibsen usvojil si težnje stare melodrame, ki je najivna, I. pa umuje resno. V starih melodramah in v dramah Ibsena N. ne vidi žive človeške duše ni pravega življenja. Zaplet v „Nori“ osniva se na krivih menjicah, katere je zakrivila junakinja, pa se ta krivnja res strašno pretirava ter tako uničuje pesniška in življenska resnica. I. misli, da je vsa dosedanost — laž, on pa da javlja novo resnico. Ta resnica pa je — svoboda, ki je najdraža človeku Resnico in neresnico pa ima meriti sam človek, nekako tak da je smisel Ibsenovih dram. Tudi ruska literatura da ima svoje Nore v raznih povestih, ki so pa vse srečno — pozabljene. Ibsenova svoboda da je razuzdanost.

Два потери славянской науки (Франц Рачкй и Михаилъ Горькй) К. Я. Грота. Оттискъ изъ „Русскаго филологическаго Вѣстника“. Варшава 1894. — Pisatelj iskreno žali veliko izgubo, katero ima Slovanstvo po smrti teh dveh odličnjakov, katera primerja duhovito. Oba sta imela veliko energijo, silo duha, a bila sta zajedno jako skromna i pravno čista (str. 2). Ljubila sta požrtvovalno svoj narod in živo verovala v zmago pravice in v bodočnost Slovanstva. Pisatelj navaja le glavne črte iz življenja in delovanja teh dveh rodoljubov, katere so našim čitateljem uže znane. Kratko, jedrnatopisuje Račkega, ki mu je jako simpatičen. Zanimiva je pisateljeva trditev (str. 4): „Какъ Рачкаго нельзя себѣ представить внѣ Академйи, такъ и Академйи безъ Рачкаго“. Njemu da ima največ zahvaliti akademija za ugled, ki ga uživa v učenem svetu. Njegov glas so pazno slušali tudi politiški nasprotniki. Bil je pravi slovanski rodoljub R. ni bil samo zgodovinar, marveč tudi slovanski jezikoslovec ter nekoliko tudi časnikar, ker se je preživo zanimal za slovansko življenje v prošlosti in sedanosti, kakor tudi M. Hornik. Po notranji vrednosti delovanje Hornika skoro da ni manje, nego Račkega (str. 12). Kot jezikoslovec se je Hornik posebno bavil s svojim narodnim jezikom. — Na 21. strani je opisal prof. K. J. Grot ta dva moža in njune zasluge, kratko in jasno, a zajedno tako živo, da čitatelj dobi jasen pojem o pomenu teh mož. Hvala mu!

C.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske šole.

Slovenske šole v Trstu. C. kr. namestništvo je baje zavrnilo prošnjo slovenskih roditeljev za osnovo jedne ljudske šole s slovenskim učnim jezikom v mestu. Odlok namestništva je utemeljen s tem, da po zakonu občine ni možno siliti, da bi vzdrževala slovenske šole. Tekst odloka nam ni še znan.

„Tržaškega Sokola“ veselica, ki je bila dne 1. julija na vrtu gostilne „Mondo nuovo“, se je obnesla vsestransko jako dobro. Godba domačega peš-polka št. 97 iz Pulja, ki je otvorila vspered, svirala je ves čas jako izborno, večinoma komade slovanske. Pevska družva „Vesela“ iz Škednja, „Danica“ iz Kontovelja in pa „Slovansko pevsko društvo“ iz Trsta, pokazala so zopet, kako uspešno gojé lepo slovansko pesem. Posebno se je odlikovala „Danica“ s svojim mešanim zborom. Vseh pevcev bilo je nad 100. Kar se dostaje glavne točke vsega programa, ki je označevala vso veselico kot sokolsko slavnost, telovadbe, moramo priznati, da je 52 telovadcev vse vaje izvajalo s posebno elegancijo. Tudi tekmovalna telovadba Sokolovih gojencev bila je vrlo zanimiva. Ko se je završil program, razvila se je jako oduševljena preprosta zabava, ki je trajala pozno v noč. Občinstva je bilo kakih 1500 oseb; za to je tudi materijalni vspeh te veselice ugoden.

Slovanska čitalnica v Trstu napravila je dne 29. junija izlet Nabrežino, katerega se je udeležilo mnogobrojno število členov. Nabrežini so bili izletniki slavno sprejeti od tamošnjih društev in od župana, kateri je izletnike lepo nagovoril pri sprejemu. Predsednik Slovanske Čitalnice odgovoril mu je povdarjajoč, da izletniki niso prišli iskat le zabave, ampak kot prijatelji k prijateljem, kot sosedi k sosedom. Na prostoru, za to prirejenem, razvila se je potem živahna zabava, h kateri so mnogo pripomogli izborni Nabrežinski pevci.

Tržaških Slovencev in Hrvatov posebna deputacija izročila je dne 1. julija generalnemu konzulu francoske republike Challetu sožalnico za pok. predsednikom Carnotom, podpisano od odličnih Tržaških Slovencev in Hrvatov. Deputacijo je konzul sprejel jako prijazno ter obečal, da bode takoj javil svoji vladi iskreno sočutje Tržaških Slovanov nad nesrečo, katera je zadela Francosko.

„Il Pensiero Slavo“. Ta je mnogokrat zaplenjen; zadnjič je bilo v jedni sami številki zaseženih 5 člankov, od katerih, vsled pritožbe, je bil jeden sam oproščen zaplene. Na stanovanju vrednika g. Jakića je bilo natančno policijsko razsledovanje, ki pa je ostalo negativno. Na to so pisali po tukajšnjih in zunanjih listih, kakor da bi bili zaprli g. Jakića, in to bi bilo v zvezi z neko damo, katera bi bila došla kot emisarka iz Rusije. Ti, ki so poučeni, zavračajo to kot laž, a vidi se, da „Pensiero Slavo“ slovanskim nacionalnim nasprotnikom mora biti jako neprijeten, sosebno odkar izhaja v Trstu. Saj so še italijanskega učenjaka Ciampolija ovajali gotovo iredentaši Tržaški italijanskej vladi, češ, da v „Pensiero Slavo“ prevaja slovanske pesmi na italijanski jezik. Italijani itak malone nič ne vedo o Slovanih in njih literaturah; namesto da bi se radovali, da jim učeni rojak razkriva bisere slovanskega pesništva, mu štejejo Tržaški in ž njimi drugi iredentaši v Italiji tako zaslužno delo v greh, in to najbolj zato, ker je prevode priobčeval v listu, kateri šiba tudi politiško in nacionalno nestrpnost primorskih iredentašev.

Bolgarski dijaki v navtiški šoli v Trstu. Ob koncu sedanjega šolskega leta se je pokazalo, da obiskuje to šolo razmerno mnogo bolgarskih mladeničev. Vsi so dobro napravili preskušnjo, nekateri celo z odliko, takó da so zglede marljivosti dijakom drugih narodnosti.

Obrtne zadruge v Trstu. Te dni so zborovali gostilničarji in peki v svojih zadrugah. Pokazalo se je, da v teh zadrugah so ali večine ali vsaj znatni deli slovenskih, v obče slovanskih členov. Ti so doslej molčali o upravnem jeziku; vršilo se je vse ustno in pisмено le v italijanskem jeziku; sedaj pa so se oglašili tudi med njimi taki, ki se zavedajo svoje slovanske krvi, in ki so zahtevali tudi slovenske govore in slovensko upravljanje. Ali temu so se začeli takoj protiviti prvič na zborih samih, potem pa po ital. listih. Klicali so slovenskim obrtnikom: „Fuori gli schiavi!“ po listih so jih pa zmerjali z marijonetami! No, slovanski obrtniki izpoznajajo uže svoja prava, zavedajo se, da n. pr. socialno-demokratski zbori dovoljujejo govoriti v raznih jezikih, da so zadruge zakonjene, ne po ukazih ital. stranke v Trstu, ampak po občem avstrijskem pravu, in ta zavest jih dovede tudi do primerne postopanja v zadrugah, kjer so pomešani s člani ital. in še kake druge narodnosti.

V Buzetu v Istri so pri občinskih volitvah v vseh razredih zmagali Hrvatje.

Shodi na Goriškem. Državna in deželna poslanca dr. Ant. Gregorčič in grof Alfred Coronini ter deželni poslanec dr. Al. Rojic so se združili ter si določili razne kraje za shode svojih volilcev, katerim poročajo o svojem delovanju. Taki shodi so bili doslej v Šempasu, Dornbergu in Biljah. Ker se oba državna poslanca vjemata v glavnih stvareh, prevzel je dr. Gregorčič zadačo, da poroča v imenu obeh zastopnikov. Poročilo se povsod

razteza na gmotna, sosebno lokalno-gospodarska, potem na narodna in politiška vprašanja.

Leta 1891. sta oba poslanca stopila v novo zasnovani „Jugoslovanski klub“, ž njim pristopila v Hohenwartov klub, iz tega pa po 2 in pol letih, po nastopu Windischgraetzovega ministerstva, izstopila zaradi programa „posestnega stanja“. Izstopilo je 10 poslancev ter zasnovalo „slovensko-hrvatski klub“. Ta je vselej sporazumno postopal s petorico kluba nezavisnih slovenskih in hrvatskih poslancev. „Slovensko-hrvatski“ klub pa ni stopil v načelno opozicijo, temveč si je pridržal politiko „proste roke“. Klub ne nasprotuje namreč vladi načelno, ampak jo podpira v koristnem in jej nasprotuje v tem, kar spozna kot slabo za avstrijske narode. Klub čaka, kako se bode vedla vlada nasproti našim težnjam; hoče jo zopet podpirati, ako bode pravična nasproti tem težnjam. Da so nekateri slovenski poslanci ostali v Hohenwartovem klubu, zdi se dr. Gregorčiču celo dobro, in to iz istih razlogov, katere smo mi zavračali in strogo obsojali v poročilu dr. Ferjančiča. Tudi dr. Gregorčiču se zdé Slovenci za koalicijo „precej važen činitelj“; gotovo, samo ne iz vzrokov, katere je navedel on takisto, kakor dr. Ferjančič. Žal nam je, da se na to odločilno stran ni pospel dr. Gregorčič na boljše, stvarjem bolj odgovarjajoče stališče, ko se drugače trudi, da bi dobro umel razna vprašanja, in ko ima toliko blago voljo, pripomoči narodu.

Na Šempaskem shodu je dr. Gregorčič prav po domače jako dobro razlagal, da k narodnosti ne pripada le jezik, kateri naj bi država povsod spoštovala. „Mi prištevamo k narodnosti tudi naše šege in navade, naše mišljenje in čustvovanje, sploh vse, kar ima svoj vir ali začetek v naši narodni svojstvenosti — a vse to si hočemo ohraniti, vse to nam mora država varovati. Zatò nam mora dati priliko, da se moremo vsestransko izobraževati v svojem jeziku in duhu“ Mi smo te stavke, kakor vse naše posnetke, vzeli iz „Soče“. Gledé na to pravilno pojasnilo o narodnosti je dr. Gregorčič pa ostal dolžan odgovoriti, v kaki obliki izvršene narodne enakopravnosti bi mogli Slovenci ščititi in razvijati vse to, kar spada bistveno k pojmu narodnosti. Tu je bil bivši poslanec Faganel dosledniši, ki je na istem shodu rekel tudi to-le: „Slovenci smo razkropljeni po 4 pokrajinah. Slabo se nam godi povsod, vedno le javkamo in zdihujemo. Ali konec bi bilo takemu tarnanju, ako bi se vsi Jugoslovani združili v jedno samo upravno skupino pod mogočnim žezlom Habsburškim. To polagam gospodoma poslancema na srcé, proseč ju, da bi svoje delovanje posvetila prav krepko v dosego tega idejale“.

Te besede kmetskega veleposestnika napravile so dvojen, popolnoma nasproten vtis; v poslušalcih oduševljeno odobravanje, v tujih listih pa neprijetnost, da so začeli ponavljati strašila o „Veliki Sloveniji“ i. t. d. Sicer pojem o narodnosti, kakor ga je razložil dr. Gregorčič ne zahteva niti idejale, izrečenega po volilcu Faganelu, temveč bolj omejeno nacionalno samoupravo, a tudi te se ni dotaknil dr. Gregorčič. No, on je le poročal o svojem delovanju, in njemu ni možno zameriti, ako se ne postavlja na stališče bližjih ali oddaljenih idejalov, ko pričakuje celo pri sedanjem položaju od vlade, da bi utegnila ustrezati tudi slovenskim težnjam. Kdor je takó srečen, da rajši dosega praktične vspehe od koalicijske vlade, nego da bi izvajal posledice s slovanskega stališča ter stopil v strogo opozicijo, temu

pravimo, ni zameriti, da ne zahteva od vlade tega, kar zahteva njegov lastni pojem o narodnosti. Dr. Gregorčič je oportunist boljše vrste, kakor n. pr. dr. Ferjančič; kot tak deluje čvrsto in koristi v ožih mejah. Kot oportunist zasluži tudi zaupanje, katero so na vseh shodih njemu in grofu Alfr. Coroniniju izrekli volilci. Želimo dr. Gregorčiču, ki je bil dalje časa hudo bolan, da bi se ga držalo zdravje, in da bi pri tem prišel do spoznanja, da današnja tudi najboljša oportunistička politika je avstrijskim Slovanom, in sosebno Čehoslovanom in Slovencem, silno opasna!

Desetletnica del. pev. društva „Slavec“ v Ljubljani se je dne 7. in 8. julija slavnostno praznovala. Slavnost se je pričela s koncertom v deželnem gledališču. Vspored obsegal je samo domače skladbe: Nedvedovo himno „Pevčeva molitev“, istega skladatelja znano skladbo „Popotnik“, v kateri je nastopil tudi starina slovenskih tenoristov Meden, in pa skladbo dr. Ipavca „Kdo je mar?“ Prolog, s katerim se je pričel koncert, govorila je g. dična Slavčeva. 8. julija zjutraj udeležila so se vsa društva, ki so prišla k slavnosti, v cerkvi sv. Jakoba sv. maše, pri kateri je pelo društvo „Slavec“ Nedvedovo „Slava Stvarniku“. Potem je bil slavnosten sprevod po mestu do mestne hiše, kjer je sprevod pričakovala pokroviteljica slavnosti gospa dr. Tavčerjeva z naroduimi damami. Tu je ista pozdravila „Slavca“ in slavnostne goste in pripela na zastavo „Slavčevo“ krasen trak, darilo Ljubljanskih Slovenk. Slavnostno zborovanje se je vršilo v redutni dvorani, kjer se je položil temeljni kamen zvezi vseh slovenskih pevskih društev. Pri tej priliki je povdarjal važnost pevske zveze posebno tajnik „Glasbene Matice“ prof. Stritof, ki je kazal, da bi se bodoča pevska zveza morala okleniti posebno tesno „Glasbene Matice“ ter isto podpirala: 1. Da se nabirajo narodne pesmi; 2. da se razpisujejo nagrade za skladbe in 3. da se ustanovi glasbeni list kot glasilo zveze. Sedež zveze naj bi bil v Ljubljani, vsako tretje leto pa naj bi se napravljale pevske slavnosti v raznih krajih. V pripravljani odbor, ki naj izdela načrt pravil, so bili izvoljeni: koncertni mojster Hubad, prof. Stritof, dr. Hudnik, predsednik „Slavca“ Dražil in predsednik „Ljubljane“ Gutnik. Vrtna veselica popoldne 8. julija morala je radi neugodnega vremena izostati.

„Lega Nazionale“ imela je dne 1. julija v Gorici svojo tretjo glavno skupščino, ki se je vršila brez posebnega zunanje blišča. Gospoda v Trstu, ki se je bala, da bi posamični vročekrvneži ne prekoračili mej, na kar bi se društvo lahko razpustilo v drugič, je sama želela, da se slavnost omeji le na zaprte prostore. Udeležba iz drugih dežel je bila neznatna, še iz Trsta samega ni prišlo mnogo udeležnikov.

Kresove na čast sv. Cirilu in Metodiju so najbolj zažigali tudi letos na Koroškem, potem po drugih slovenskih pokrajinah. Na Koroškem jih je bilo do 300. Prav opazujejo, da Nemci si prisvajajo kresove kot staronemški običaj. Na Koroškem so iz zažganih kresov sklepali celó, da je ves Gorotan nemški; ko so pa v večer pred praznikom svetih slovanskih blagovestnikov goreli mnogoštevilni kresovi po Karavankah, dokazali so Slovenci, da na isti zemlji prebivajo vedno tudi še oni, da si jih je stisnila zgodovina na manjši del dežele.

„Novice“ o sedanji politiki. Mi smo uže večkrat povdarjali, da politički članki „Novic“ so poprek dobri, in smo celó priporočali, da bi jih tudi drugi slovenski listi poštevali v večji meri. Poznali smo tudi jedno glavnih slabostij sedanjih „Novic“, namreč mnenje tega

lista o Poljaki, njih moči in vlogi ter priporočanje, da bi se obnovile zveze s Poljaki ali nekako zopet zasnovala prejšnja desnica. Kljub temu nismo verovali, da morejo „Novice“ zagaziti v toliki meri, kakor se je zgodilo v članku, priobčenem dne 6. jul. t. l., z naslovom: „Poslanci na gališki razstavi“. Tu se trdi vse nasprotno temu, kar smo skušali mi razkriti tekom let in tudi utrditi z dokazi. Mi smo menili, da poznamo sedanji sistem in činitele, ki podpirajo ta sistem do korenine. Nasproti našim nazorom nismo pričakovali, da bodo „Novice“ naposled kazale toliko *plitvost* v obči politiki, in da bodo postavljale to za moč, kar je le sekundarno in umetno podprto in podpirano. Obžalujemo, da se je mogel v današnje dni, po 6 letnem razpravljanju v našem listu, priobčiti tak članek v „Novicah“. Nazori, tu nakopičeni kot gole trditve, so takó pogubni, da želimo, da bi jih zavrnilo drugi slovenski listi, ker mi ne moremo ponavljati vedno vsega tega, kar smo skušali utrditi tekom let. V pogledu tudi na ta članek „Novic“ smo mi v današnjem uvodnem članku ponovili dokaze o „moči“ Poljakov in sploh pokazali na korenine sedanjega položaja. Kdor primerja naše političke nazore z nazori, sedaj razkritimi v „Novicah“, mora spoznati osnovne napake politike, ki jo kažejo, oziroma priporočajo „Novice“.

„Novice“, ko vidijo, da so zagazili naši oportunisti, kažejo na našo onemoglost in vsled tega priporočajo same — oportunistem v zvezi ali s pripomočjo Poljakov! Šuklje naj bi bil pri našem nadaljnjem drobtiničarstvu in separatistiškem koristolovstvu posrednik! To je potreba, saj sami Nemci že pripoznavajo, kako „važen faktor“ da so Poljaki, da torej sami ne morejo več odločevati! Dragi čitatelj, prizanesi nam, da nam zastaje pero, čita očim kaj takega v „Novicah“ meseca julija 1894! Od kod so Poljaki „važen faktor“? Danes, če hočejo ti, ki sučejo steber sistema, so Poljaki — zadnja ničla v Avstriji, in ta ničla bi ne bilo samo poljsko plemstvo, ampak vsi drugi deli poljskega naroda. Kdor ne pozna ali pripozna te resnice, temu je treba vročiti politički katekizem o avstro-ogerski politiki. Ako pa so Poljaki samo sredstvo za sedanji sistem, kakó je možno z njimi vezati se? Kakó je možno misliti, da ta „važni faktor“ bode pomagal Slovencem v tem, kar se ne zлага s sistemom? Kdor priporoča sodelovanje Slovencev s Poljaki, priporoča utrjenje sistema tudi s pomočjo Slovencev in pričakuje leče od protislovenskega sistema za protislovenske usluge.

Mladočehi niso krivi sedanje koalicije in tega, da se ni zasnovala protikoalicija, ampak kratkovidneži sredi slovenskih in drugih slovanskih oportunistov. Te oportuniste obsoja ves trezni slovanski politički svet, in tak oportunistem naj bi Slovenci i nadalje podpirali! Oportunistem, ki se bori za slovenske paralelke na Celjski gimnaziji bode Slovenci in Slovane drago stal, naposled pa ostane zabeležen kot zgodovinski madež sedanje slovenske, čez vse mere, tužne politike! Toliko za danes v odgovor „Novicam“.

Ulični napisi v Ljubljani. Mestni svet Ljubljanski obravnaval je nedavno v svoji seji o naredbi deželnega predsednika, s katero so se razveljavili sklepi mestnega zbora glede slovenskih uličnih napisov. Dr. Tavčar je jasno dokazal, da je deželni predsednik sam s sabo v nasprotju, ko nasprotuje spremembi imen ulic, češ, da se s tem obtežuje orijentovanje. Predlagalo se

je, da se občina pritoži na ministerstvo notranjih poslov radi ustavljenja slovenskih uličnih napisov, in da posebni komisar zasliši hišne posestnike, kateri želé slovenske napise. Vprašanje o premembi imen ulic izročilo se je posebnemu odseku v pretres. Ljubljanski in Praški ulični napisi dajajo sedaj opraviti nemškimi listom uže vseh strank!

Banka „Slavija“ darovala je za spomenik dr. Račkega 50 gld., 50 gld. pa „Matici Hrvatski v podporo vdov in sirot hrvatskih pisateljev.

„Slovinci“. Pod tem naslovom je priobčil list „Slovač“, ki izhaja v Ogorskem Gradišču, dné 27. jun. t. l. na prvem mestu Dunajski dopis, ki jako jedrnato in stvarno označuje statistično in politično položenje, ter nacionalno politično stremljenje slovenskega naroda. Kaže, kakó da nesebično simpatizujejo Slovenci s Čehoslovani, da tudi Čehi hočejo vedno podpirati to slovensko deblo, ki šteje danes samo še 1,200.000 duš. Pravi, da Slovenci hrepené po zjedinenju v jedno koronovino, katera bi pri obnovljenju češke države pridružila se na podstavi pragmatiške sankcije od l. 1712. h hrvatski državi. Položenje Slovencev, kakoršno je sedaj, ne dá se ohraniti, in to potem dokazuje. Proti koncu našteva slovenske liste, ki zagovarjajo narod.

b) *ostali slovenski svet.*

Praznik sv. Cirila in Metodija so slavili sosebeno tudi na Češkem in Moravskem. Čehoslovani so praznovali drugi dan za tem, t. j. 6. julija tudi Jana Husa, katerega smatrajo kot mučenika za ideje cirilometodijske cerkve. Izvrševalni odbor moravsko-slovenske narodne stranke je objavil sklep, da naj se na shodih in po listih narod poučuje o pravem značaju in bistvu cirilometodijske cerkve. Jeden tak je uže bil; listi „Lidové Noviny“, „Slovač“, „Velehrad“, „Selské Listy“ itd. priobčujejo razprave o cirilometodijski cerkvi.

Starčevićeva slavnost ob položanju temeljnega kamna za dom dra. A. Starčevića je bila sijajna. Došli so Hrvatje iz vseh pokrajin tudi Bosne in Hercegovine, dr. Tavčar z gospo iz Ljubljane, drž. poslanci Biankini, dr. Laginja in V. Spinčić. Dr. Tavčarja in te zastopnike so povsod oduševljeno pozdravljali. Slovesnost je pričela v večer 25. jun. s serenado pod stanovanjem dra. Starčevića. Sodelovali so vseučiliščniki in pevška društva. Bilo je ljudij kakih 15.000. Drugi dan je bila v cerkvi sv. Marka služba božja, katero je opravljal župnik dr. Baroša. Zatem je sledilo polaganje kamna, in je bil tu dr. Starčević sam prisoten. Ko je došel v šotor, pozdravi ga Folnegović, kažoč na značaj doma. Župnik dr. Žerjavić blagoslovi temeljni kamen; zastopnik Kumičić pročita listino, katero so podpisali vsi zastopniki in po jeden zastopnik iz vseh krajev Hrvatske. Dr. Frank izroči slavljencu vse liste o lastništvu doma; dr. Starčević udari trikrat s ktadivom po kamnu. Pevci zapoje: „Lepa naša domovina“. V Streljani je bil potem pod predsedništvom Folnegovića sestanek stranke prava. Dr. Ružič predloži 3 resolucije: da skupština sprejme program, proglašen kot jedinstven program, da nalaga odboru bolj organizacijo, in da naj stranka prava podpira Hrvatsko. Resolucije se sprejmejo jednoglasno. Dr. Frank pročita program; sprejme se jednoglasno. Biankini izjavi, da „Hrv. klub sprejme program. Predloži zahvalo Starčeviću. Strossmayerju, Breščenskemu, proglasivši obnovljeno jedinstvo opozicij. Spinčić razloži

svoje resolucije, katere se sprejmejo jednoglasno. Te resolucije prijavimo v prihodnji št. „Sl. Sv.“

Na banketu bilo je okolo 300 oseb. Folnegović nazdravi ustavnemu kralju, Biankini Starčeviću, Tuškan Strossmayerju, Spinčić pravaškemu klubu; na to odgovori dr. Frank ter nazdravi dr. Tavčarju, dr. Magdić nazdravi Biankiniju, dr. Tavčar povdarja, da Slovenci pristajajo za stranko prava. Na komersu zvečer so se vrstile napitnice, sosebeno dr. Tavčarju, dr. Laginji, Biankiniju in Spinčiću.

Prišlo je okolo 800 brzojavk iz hrvatskih dežel in od drugih Slovanov.

Vstoličenje dr. Jurja Posilovića, prabiskupa Zagrebskega. K svečanemu uvedenju in vstoličenju novega nadbiskupa v dan 7. t. m. došla sta tudi biskup Strossmayer in nadbiskup dr. Jos. Stadler. Strossmayerju so se v Zagrebu ob dohodu priredile čezobičajne ovacije. Velike množice so ga pričakovale ob kolodvoru, tam mu je izročila gospodičina venec cvetlic, potem so ga z nagovori pozdravili in toržestveno spremljali do biskupije, dijaki bi bili radi izpregli konje, da bi voz sami peljali pred palačo! Na večer mu je pa društvo „Kolo“ prepevalo krasne pesmi. Po odpeti jedni pesmi reče biskup: „Pjesma je umotvor, kojim se više misli i divna čuvstva izriču i u dušu presadjuju. A što ide iz duše, siže do Boga. Pjesmom se služi vjera a i domorodstvo, da ih upućuje na pravu slobodu i na svaku žrtvu za dom i rod. Bog blagoslovio i svakom srećom i slobodom obdario narod hrvatski! Živila Hrvatska!“ Velika radost prešinjala je narod, da je došel ljubljene narodov v Zagreb, za kateri ravno je storil toliko in postavil zunanji temelj nadaljnjemu razvijanju stolice hrvatske. Nezavisna in stranka prava ste se po posebnih deputacijah poklonili Strossmayerju; oboji je ljubeznjivo sprejel. Rekel je, da stoji, kakor doslej, nad strankami, ljubeč vse te, ki delujejo zaresno za napredek naroda. On je preverjen, da ni človeka v nobeni stranki, ki bi bolje od njega ljubil narod hrvatski, ki bi mu želel več svobode ter delal na to, da dojde do zmage in veče slave. Zatem se je izjavil za postopni razvitek narodnega programa, a pred vsem s pridruženjem Dalmacije“. Rekel je, da ni bilo potreba, da se zaradi imena razbije sloga strank. Ko se niste mogli stranki zjediniti v imenu, mogla je ostati vsaka stranka pri svojem imenu, ter rodoljubi hrvatski mogli so kot apostoli iste misli delati složno za blaginjo domovine.

To poročilo smo posneli po „Obzoru“. Ta je izšel v praznični obliki dne 7. t. m., iskreno pozdravljajoč novega nadbiskupa dr. Jur. Posilovića. Zahvaljuje se Leonu XIII., cesarju in vsem, ki so pripomogli, da je bil imenovan Posilović Zagr. nadbiskupom. Takó je bilo modro, ker le narodni sin more kot nadpastir zadovoljiti narod in narodno svečeništvo. Isti list pozdravlja v posebnih pesmih Posilovića. Tudi njega ob dohodu je pričakoval narod v velikih množicah. Ko ga je pozdravil načelnik, odgovori nadbiskup, da se je odločil na žrtev, pa hoče vse sile duha in telesa posvetiti domovini in glavnemu mestu. Skrbeti hoče, da ne bode nikdar zadnji, ampak vedno prvi meščan. Pri cerkvi milosrčnikov je pričakovalo nadbiskupa svečeništvo iz vseh biskupij. Kapitularni vikarij Gugler ga pozdravi ter omeni, da na biskupski stolici je sedelo doslej 69 môž, med temi 3 Jurji, torej njegovega imena. Nadbiskup, zahvalivši se, zatrjuje, da hoče z vsemi silami delovati v slavo Boga, korist cerkve in naroda. On je došel samo v ime

Boga, a ponaša se, da je član in sin hrvatskega naroda, koji on ljubi, in za kateri je pripravljen vedno delati. Ko so se vrnili iz cerkve, je občinstvo pozdravljalo nadbiskupa Posilovića, biskupa Strossmayerja in nadbiskupa Stadlerja. Potem je Posilović sprejemal deputacije, naposled je došel tudi ban grof Khuen-Hedervary, ki se je razgovarjal dalje časa z vsemi tremi biskupi.

Meščanstvo je bilo priredilo tudi bakljado. Z balkona se je zahvalil Posilović v govoru, polnem ljubezni za vero in domovino, meščanstvo in Zagreb. Povdarjal je slavo Hrvatske, ljubezen, slovo in jedinstvo vseh rodoljubov in naposled zaklical: „*Nek se slože srca bratska, živila Hrvatska!*“ „Obzor“ pravi na to: „Zidine starodavne nadbiskupske palače, koje nisu već jedno stoljeće čule od svoga gospodara takovih riečih, potresle su se s temelja od uzhita; pa kako nebi, hrvatski nadbiskup slušajući divnu pjesmu „Glasna jasna“ nije se zadovolio zaključkom pjesnika: „nek se slože grla bratska“, već je doviknuo, nek se slože srca bratska, živila Hrvatska!“ Narod mu je odgovoril: „Živio anđjel mira, koji dolazi v grad Hrvatske!“ Oduševljenje je nastalo nepopisno vsled take izjave nadbiskupove.

Pri vstoličenju se je prečitalo dolgo kraljevsko pismo, nato pa papeževo pismo. Posilović je govoril svčeništvu latinski, potem pa z lece narodu hrvatski. Biskup Strossmayer, izročujoč palj Posiloviću, imel je krasen, ¾ ure trajajoči latinski govor, v katerem se je oziral na vse glavne strani dolžnostij nadpastirja. Govoril je takó živo, da so menili, da govori mladenič.

Po svečanosti je bil banket, na katerem je zopet Strossmayer imel znamenit govor, ki ga pa sedaj pre vračajo po listih. Hrvatski narod si zapomni tudi ta praznik, ki je pokazal toliko spodbudnih prizorov. Naj bi nadbiskup Posilović, kakor biskup Strossmayer, mogla blagodejno vplivati s svojim mišljenjem in postopanjem tudi na pastirje drugih slovanskih narodov.

Ustredni Maticе školská a Schulverein. Pod tem zaglavjem izšlo je meseca junija poročilo „Osrednje Maticе šolske“ o delovanju te češke Maticе in pa Schulvereina. Schulverein je uže l. 1892. izdatno napredoval, a leta 1893. je dosegel celó lepo vsoto 45.000 gld. dohodkov več, nego v prošlem letu. Razven te izdatne vsote dobil je Schulverein tudi 40.000 marek podpore iz Némčije. Vseh dohodkov imel je Schulverein 1893. l. 284.547 gld., stroškov pa 231.242 gld. Od te vsote se je porabilo za osrednjo upravo 25.825 gld., za šole pa 205.417 gld. Osnovnih šol vzdrževal je Schulverein 29, otroških vrtov pa 44. Dohodki „Osrednje Maticе pa so znašali 221.943 gld., a stroškov bilo je 197.346 gld. Na osrednjo upravo porabilo se je 8839 gld. za šole, podpore i dr. 188.507 gld. Matica je vzdrževala 1 viši gimnazij, 40 osnovnih šol, 37 otroških vrtov. Matica, ki je vzdrževala jeden popolen viši gimnazij in 17 ljudskih šol več, kot Schulverein, potrosila je za šole 16.910 gld. manj nego Schulverein; za osrednjo upravo pa potrebuje Schulverein trikrat toliko, kakor „Osrednja Matica“.

Dijaško gibanje na Dunajskem vseučilišču. Z nemškim nacijonalizmom raste vsposedno tudi plemenski antisemitizem; oboji se oprjemlje tudi nemškega dijaštva. Ker pa je med tem tudi obilo židovskih dijakov, je umevno, da to po jeziku skupno dijaštvo se začjenja deliti po krvi ali plemenu. Dijaki nemške krvi se ločijo in hočejo ločiti od nemško-židovskih dijakov, in se kot

taki splošneje imenujejo tudi *ariški* dijaki v nasprotju s semitskimi. Te dni so bile na medicinskem oddelku Dunajskega vseučilišča demonstracije, zaradi tega, ker je pri takó zvani Dunajski „Rettungsgesellschaft“ prof. Nothnagel zaščičal židovske medicine in celó rekel, da židovski dijaki jedini ščitijo akademiško ali dijaško čast. Poleg tega, da so protisemitski dijaki demonstrovali na medicinskem oddelku, izročili so kot ariški dijaki rektorju vseučiliščnemu posebno spomenico, v kateri zahtevajo preiskavanje nekaterih dejstev, dostajajočih se postopanja filosemitskega prof. Nothnagel-na. Na tej spomenici so zastopani tudi slovanski dijaki in so torej čez dolgo časa našli nemški in slovanski dijaki točko, v kateri morejo in si štejejo v dolžnost, postopati skupno. Tu so oboji, nemški in slovanski dijaki „ariški“. To stališče je pravilno, in bi mi ne umeli, ako bi izostali pri tem n. pr. slovenski dijaki. Mi sicer vemo, da nemški dijaki so nacijonalci in kot taki ne le protisemiti, ampak tudi nasprotniki Slovanov. Nemški dijaki so celó ob tej priliki peli v vseučiliščni dvorani „die Wacht am Rhein“, vsled česar jih graja tudi list „Reichswehr“, o katerem smo dokazali zadnjič, da soglašja z germanizatorskim stremljenjem tudi v c. in kr. vojni. No, Slovanom se bode še vedno laže boriti v položenu, ko ne bodo Židje pomagali ne Nemcem, ne Slovanom ali kakemu drugemu narodu. Nemško dijaštvo spoznava opasnosti, ki preté narodu od židovske pomoči; tako spoznanje mora prodreti v še povečani meri med slovanskim dijaštvom. Razlika ostane pa ta, da slovanski dijaki ostajajo v mejah lojalnosti, v tem ko postopanje nemških buršev daje misliti celó takim činiteljem, ki pospešujejo germanizacijo v Avstro-Ogerski. Avstro-ogerski državniki pa naj se učé tudi od te strani, da le prava jednako-pravnost zadovolji narode in utrdi monarhijo.

Spomenik Račkemu. „Obzor“ javlja, da se je v Zagrebu osnoval odbor za odkritje spomenika velikega hrvatskega pokojnika, zgodovinarja dr. Račkega. Odbor bode v to svrhu pobiral prinose. V odboru so dr. Amruš, dr. Mazzura, dr. Zahar in Padavić.

„Obzor“ pozivlja v posebnem članku dne 2. julija vse Hrvate, da po svoji moči pripomore vsakdor, da se postavi nepozabnemu dr. Račkemu dostojen spomenik. V tem pogledu, pravi, naj preneha vsaka razlika strank, veroizpovedanj, stališča, dobe in spola. Dr. Rački je v resnici činitelj velikih del, on je razjasnil najimetnišo hrvatsko prošlost, razložil hrvatska prava, postavil na sigurni temelj hrvatsko historiografijo, utešil narod in ga ojačil v borbi za obstanek. Njegova pismena dela niso samo dokaz bogatega njegovega znanja in bistrega uma, ona so korintijski stebri, na katerih počiva hram hrvatske znanosti in prosvete. On je pa tudi deloval pri vseh politiških vprašanjih. Bil je desna roka velikega hrvatskega biskupa pri vstvarjenju jugoslovanske akademije, hrvatskega vseučilišča, Strossmayerjeve galerije slik, akademijske palače v Zagrebu in mnogih drugih posvetnih in politiških činov. V priznanje vsega tega postavi naj se mu trajen spomenik, uvažuje istinitost izjave hrvatskega pesnika, ki pravi: „Rod bo samo, koji si mrtve štuje, na prošasti budućnost si snuje“.

Šolstvo v Hrvatski in Slavoniji. V šolskem letu 1892/93 bilo je 17 srednjih šol, in sicer 8 viših gimnazij, 4 realne gimnazije, 5 realk. Vse te šole imele so z vsposednicami vred 133 razredov, in sicer 83 gimnazijskih, 17 realno-gimnazijskih in 33 realnih. Po-učevalo je na teh zavodih 308 učiteljskih močij, od

katerih jih pripada na gimnazije 221 ali 71·8%, na realke pa 87 ali 28·2%. Učencev bilo je 4229, in sicer na gimnazijah 2674 (63·3%), na realnih gimnazijah 634 (14·9%) na realkah pa 921 (21·8%). Po veri je bilo 2972 ali 70·3% rimo-katolikov, 944 ali 22·3% pravoslavnih, 23 ali 0·6% protestantov, 289 ali 6·8% Židov ter 1 mohomedanec. Izmed dijakov je bilo v omenjenem letu 697 ali 16·5% odličnikov, spričevala prvega reda dobilo jih je 2882 ali 68·1%, drugega reda 425 ali 10·1%, tretjega reda pa 202 ali 4·8%, 23 ali 0·5% ostalo je neizprašanih. Vzdrževanje omenjenih srednjih šol v Hrvatski in Slavoniji stalo je v istem letu 364.133 glđ. 83 nvč.

Apostolski list Leona XIII., ki je posvečen knezom in narodom, priobčujejo v celoti ali posebnih oddelkih seosebno slovanski listi. Mladočehi se pripravljajo, kakó bi najprimerniše z dejanskimi koraki ukrenili jo nasproti prevažni izjavi Leona XIII. „Parlamentär“, z dne 10. t. m., povdarja, da apostolski list Leonov časti Slované, da takó spravljivega in milega glasa nasproti Slovanom ni bilo iz ust patrijarhov *Starega Rima* slišati uže 1000 let, od Adrijana II. in Ivana VIII. naprej. „Parlamentär“ zajedno komentuje nekoliko odstavke, ki se odnašajo k Slovanom in cirilometodijski cerkvi, v posebnem članku pa vpraša: „Z Vatikanom ali osnovnim drž. členom XIV?“ Ta članek se z veliko odločnostjo ozira na postopanja v prošlosti in sedanjosti.

Italijani južne Tirolske žugajo uže z nadaljnjo pasivno opozicijo gledé skupnega dež. zbora, kljubu temu, da jim hočejo dež. odbor razdeliti v ital. in nemško sekcijo; Italijani hočejo imeti svoj deželni zbor. Taka zahteva se zdi celó njih nemškoliberalnim zaščitnikom preveč.

Bukovina. V Črncovih so razpustili akad. društvo „Bukovina“, ki se je bilo zasnovovalo l. 1888. Poljaki in Ukrajinci so društvo ovajali celó s tem, da govori in piše ruski jezik! Iz tega se vidi, da hočejo po sili avstro-ogerskim Rusom vstvariti poseben književni jezik. Kot drug vzrok razpusta društva je naveden tudi ta, ker je dobivalo iz Rusije brezplačno več listov; kakor da bi nemška ali v obče druga dijaška društva ne dobivala časopisov in to brezplačno tudi od zunaj. Društvo se je pritožilo na ministerstvo.

Srbija. Kralj Aleksander je bil šel sultana obiskat, kateri ga je gostil in odlikoval. Menijo pa, da je dosegel le malenkosti, ne pa tega, kar je želel. Potem bi macedonsko vprašanje ostalo še nadalje nerešeno za Srbe.

Liberalna stranka ni zadovoljna s sedanjo vlado, trdeč, da je šla v tabor naprednjakov.

Bolgarska. „Svobodno Slovo“ od 27. junija t. l. je priobčilo poročilo bivšega finančnega ministra Salabševa o finančnem položaju Bolgarske. Od leta 1879 do vključno 1893. leta znašajo dohodki 760,526.183 levov; stroški pa 682,058.771 l., torej dohodkov več za 78,467.611 l. V tej dobi je bilo potrošeno poleg rednega proračuna še 110,378.710 l. (takó zvani „svrhmetni krediti“). Ti krediti so jedini vzrok, da se je zrušilo ravnovesje v proračunih. Ti so, kakor pravi poročilo, propad ali brezdnost bolgarskega finančnega položaja. Deficit je vsled teh izrednih kreditov narasel leta 1894 na 29,131.320 l. in skupni nedostatek na 69 milijonov l. Bivši minister vidi potrebo novih posojil ali pa novih davkov; poslednji pa ne morejo presežati 80 milijonov. Bolgarska je po takem v takem slabem finančnem položaju, da ne bo mogla izpolnjevati niti dosedanjih dolžnostij, in to dovede, da bodo upniki zahtevali kontrolo nad drž. finančnimi operacijami, kakor je to običaj na Vstoku, ali pa, da se jim

zastavijo državna imetja, kakor vidimo primer v Grški, Srbski, Turški in Egiptu. Sedaj, pristavlja Salabašev, je še majhna nadeja, da se popravi položaje; drugače grozi propad, in morebiti je tudi blizu neizogibna katastrofa.

Vse strmi nad groznim finančnim položajem, v katero je spravil Stambulov deželo v takó kratki dobi. Bolgari sami niso slutili toliko hudega. Sobranje je slepo glasovalo proti koncu sesije, kakor je zahteval Stambulov. Sobranje pa bo de klicalo prejšnjo vlado, pred vsem Stambulova, na odgovor. Stambulov se skuša rešiti, a svoji usodi konečno niti on ne uide. Tako se nadeja bolgarski narod.

„СВЕТЪ“, ruski dnevnik, pravi, da Stambulov je padel vsled sporazumljenja zapadnih sosedov. Ti so ga rabili, niso mu pa zaupali. Na njegovega protivnika, Načeviča, more se zapadna politika opirati bolj zaupno. „Svet“ pravi, da sedanje položaje v Bolgarski ni pravilno za ustavno državo, ko se mora nova vlada opirati na rusofilsko stranko, a zunanja politika te vlade ne odgovarja nameram rusofilske stranke. V notranji politiki pa da ministerstvo Stoilova predstavlja mišljenje cele dežele, ko si je postavilo za cilj, iztrebiti stambulovščino. O intrigah zapadnih sosedov pravi „Svet“: V obče mešanje od zapadnih držav le podaljša krizo, more izzvati anarhijo, privede deželo do pogibelji, ali koncem koncev vse se konča z zmago parodo.

Bolgarski vladni list „Svobodno Slovo“ ima zanimiv članek o položaju bolgarskega svečeništva nasproti Rusiji. Kakor ja izjavil vladika Kliment, je ves bolgarski narod vnet za Rusijo, kateri je dolžan hvalo za svoje osvobojenje. Kliment je svetoval bolgarskemu knezu, da naj skupno z vlado gleda in dela na to, kako bi se pomiril z Rusijo, ne da bi žrtvoval bolgarske interese. Ruski privatni krogi so Bolgarom tako uže prijazni, in Kliment se nadeja, da se tudi med rusko in bolgarsko vlado kmalu zboljša stanje.

Stambulov ali bolgarski Bismarck, kakor so ga nazivali nemško-liberalni in židovski listi, je bil, kakor javljajo zanimive vesti iz Bolgarske, navaden zločinec, ki se ni pregrešal samo na imetju države, ampak tudi na časti bolgarskih ženâ in deklet. Njega so nam opisavali kot prvega zaščitnika avstrijskih interesov na Bolgarskem! Sedaj se je sleparstvo odkrilo. Proti bivšemu kabinetnemu načelniku Stambulovu je uvedel minister zunanjih poslov sodno preiskavo radi poneverjenj, kakor se čuje iz Sredca.

Gladstone, slavni angleški državnik, odložil je svoj mandat. Ves narod obžaluje njegov izstop iz javnega življenja. Nad 60 let bil je Gladstone član poslanske zbornice, kjer je ves čas zvesto služil kot vzor-poštenjak svojemu narodu. Vstrajni njegov boj za prava zatiranih Ircov in potezanje za osvobojenje slovanskih narodov na balkanskem poluotoku iz turškega robstva zavzemata gotovo najčastnejše mesto v zgodovini političkega in državnega življenja našega stoletja.

Francija. Umor predsednika Carnota je pokazal, da Francija je še vedno mogočna velevlast, katero poštevajo države vse Evrope in drugih svetov. Cesarji in kralji in drugi oblastniki so se podvizali v izraženju sožalja in sočustvija Franciji. Morilec je neki Caserio, anarhist italijanske krvi iz Milanskega. Fracosko ljudstvo je bilo vsled tega jako razsrjeno, seosebno v Lijonu, Marselju in v drugih južnih mestih Francije se je hotelo maščevati nad italijanskimi delavci in podaniki. Policija je imela mnogo opraviti, da je pomirilo množice. Zato je pa italijanski kralj, vlada in narod še posebe kazal simpatije Franciji na razne načine ter obžaloval,

da je morilec Italijanec. Francozi sami so Carnota silno spoštovali in zatorej ob smrti njegovi izkazovali mu izredne časti. Spravili so njegove ostanke k večnemu počitku v Panteonu na državne stroške in z izrednim odlikovanjem. Carnot je bil predsednik, ki je doživel, da ste se približali Francija in Rusija. Zaradi tega so tudi Rusi in drugi slovanski narodi izražali sožalja; to se je kazalo tudi po slovanskih društvih, listih in pismih.

Republika je zajedno dokazala, da je na trdnem, da se ne da zavesti po različnih aspiracijah. Nacijonalni zbor je pri prvi volitvi oddal večino glasov na ime: *Casimir Perier*; najbolj so socialisti nasprotovali, ki so kazali v pogledu na vodstvo smešne nazore. Novi predsednik francoske ljudovlade je energične volje, in trdijo, da hoče se v večji meri brigati za prava, ki jih ima predsednik republike. Tudi s tem so v obče na znotraj in zunaj zadovoljni. Mislijo, da bode zastopal na zunaj dosedanje odnošaje, zlasti tudi nasproti Rusiji.

Pokazalo se je, da so se anarhisti zarotili umoriti več vladarjev, Caserija je zadela srečka, da bi umoril Carnota, in to je tudi izvršil. Vsled take skupne zarote mislijo vlade različnih držav, kakó bi po posebnih, morda skupnih ali enakih zakonih preprečevale nakane anarhistov.

Novi romunski „Memorandum“. „Narodnie Noviny“ javljajo, da izide v Bukareštu nova spomenica o pravdi radi romunskega „Memoranduma“, ki bode poročala obširno in podrobno o teku razprave in prinese doslovno tudi pritožbo ničnosti, katero so vložili obtoženci. Spomenica bode pisana v različnih jezikih in se razširi po vsej Evropi.

Bismarck o Avstriji. V Hamburgu so zborovali dne 1. julija nemški žurnalisti in novinarji in napravili tudi izlet v Friedrichsrue k Bismarcku. Ko ga je pozdravil avstrijski novinar, odgovoril je Bismarck z nekaterimi jako zanimivimi migljaji o političkem razmerju med Avstrijo in Nemčijo. Spominjal se je nekdanje nemške zveze, primerjaje jo vozu, v kateri so upreženi spredej in zadej konji, katerih vsak vleče na drugo stran. Stvar je bilo torej treba rešiti, in sicer z mečem, ker ni se dalo drugače. Vojna bila je neizogibna, a Prusi so čutili, da se jim je treba vesti na Češkem tako, da se bodo mogli vrniti. Pruska je dosegla, kar je hotela, a čutila je potrebo vzdržati in ojačati Avstrijo. Življenje v Avstriji je drugačno, kakor na Nemškem, zato je nemožno, da bi bila Avstrija zavisna od Beroлина. Avstrija in Nemčija ste lahko dobri zaveznici in prijateljici — pa nič več. Takó Bismarck z besedo, z dejanjem pa drugače!

Slovanski delavci v Ameriki. V „Amerik. Slovencu“ od 22. jan. t. l. razpravlja Aleks. Toman položnje slovanskih delavcev v Ameriki. Kaže, da poslednji štrajki v premogokopih so škodovali slovenskim, slovaškim in poljskim delavcem. Vsi ti, sosebno pa slovaški, so se dajali zavajati od socialistiških agitatorjev, da so pri popuščanju dela in med obćim štrajkom razsajali proti kapitalistom. Ti pa niso iskali zapeljivcev, ampak so se razsrdili neposredno nad slovanskimi delavci in so začeli javno govoriti proti njim ter jim napovedovati vojno. „Mi ne bodemo prašali Slovakov in Poljakov, da bi se vrnili na delo, ampak hoćemo njih mesta napolniti z zamorci in angleški govorećimi delavci. Slovani niso želje vredno ljudstvo (no desiderable), in hoćemo se jih znebiti“. . . . Toman pravi: „Te besede kažejo, kakó malo se moremo mi slovanski delavci na-

slanjati na druge narodnosti. One nas bodo, kakor so Slovake, v burnih ćasih potiskale naprej, potem nas bodo pa tožile in ćrnile pred celim svetom kot divjake in postavlomce. Vedno nas bodo drugi narodi smatrali kot *urivalce*, in zato je blazno, poslušati nauke socializma, kateri predikuje domišljeno vzajemnost delavcev vsega sveta. Mi Slovani še *narodne* vzajemnosti ne moremo doseći, in smo še daleć od nje. . . . Slovani postanimo vendar jedenkrat modrejši, in ne dajmo se za nos voditi od drugih narodnostij. Vedno so nas drugi narodi pozabljali, da smo jih rešili iz te ali druge sile, za plaćo so nas pa razcepljali ter nam grabili našo narodnost. Sedaj se zdi *nemškemu socializmu* pripraven ćas, vjeti nas v svoje spono. . . .“

Na to skuša zavraćati socialistiške nauke o „jednakomernem posestvu“ itd. On se naćeja, da delavci polagoma dosećejo boljše položenje; obće volilno pravo jim v to pripomore. V Zjedinjenih državah pa namerjata zboljšati delavsko stanje dva predloga: zakon o odborih, kateri bi imeli nalog, *preiskovati* vse delavske razmere, in zakon o odborih, kateri bi pri nastavšem nesoglasju med podjetniki *posredoval*.

Radujemo se, da slovanski rojak v Ameriki takó zdravo sodi o razvijanju delavskega vprašanja in o raznih narodnostih, ki spravljajo slovanske delavce v spletke socialistiških agitacij. Jednake namere so tudi v Evropi tam, kjer se mnoćje slovanski delavci. Doktrine socialistov so v Ameriki in Evropi jednake; mi samo pristavljamo, da beseda „socializem“ je za te pokvarjene nauke preplemenita.

Sedanji socialni demokratizem je pomešan z židovsko-kapitalistićkimi tendencijami; on ima namen, delavce v obće zavajati, svet slepiti, ćeš, da vse tezanje delavcev bi dovajalo do absurdnih ali neizvršljivih zasnov. Jako pametno nasvetuje Toman, naj bi se slovanski delavci združili izključno med seboj in zakonitim potom težali po zboljšanju delavskih razmer. Slovanski delavci v Evropi naj bi premišljevali te nasovete in do ćasa izprevideli, da tuji nauki jih hoćejo pripraviti ne le ob delo, ampak tudi ob narodnost ali pa v obće izbaćniti jih od tam, kjer pomagajo širiti bogatstvo in kulturo. Slovanskim delavcem bode najboljše geslo: Sami sebi! Saj so med njimi in njih soplemeniki bistré glavice, da bodo vedele v vsaki dobi, kakó je treba postopati in napredovati.

KNJIŹEVNOST.

Nazorni pouk v ljudski šoli I. del. Spisal Francišek Gabršek. Izdalo in založilo „Pedagogiško društvo“ v Krškem (na Kranjskem). V Ljubljani. Natisnila „Narodna tiskarna“ 1894. Str. 175. C. 1-50 gld. V predgovoru prvi pisatelj: „Ućni načrti za ljudske šole predpisujejo v 1. in 2. šolskem letu *nazorni* pouk. Ker do zdaj še nismo imeli v ta namen zbrane ućne tvarine, podajam tu knjigo, katera prinaša v I. in II. delu praktiško ućno tvarino za nazorni pouk v 1. in 2. š. letu, v III. delu pa teoretiško razpravo o tem predmetu“. Takoj zapaziš, da jezikovna oblika je v tej knjigi pravilna, slog jaseen in v soglasju s predmetom.

Pouk o ćrtežih (planih). Spisal in z 59 podobami pojasnil Jos. Bezlaj, meščanski ućitelj in c. kr. okr. š. nadzornik v Krškem. Drugi pomnožen natis. V Celji, 1894. Založilo „Pedagogiško društvo v Krškem“. Cena

28 kr. Natisnil Drag. Hribar v Celji. — „Knjižici je namen nestrovnjake poučiti, da bodo razumeli stavbne črteže, posebno pa „Vzorne načrte kmetijskih stavb“, ki jih je izdala kranjska kmetijska družba l. 1883. in 1887.“ Pisatelj pravi dalje, da knjižica dojde dobro obrtnikom in kot učni pripomoček obrtno-nadaljevalnim šolam. Na st. 30 in 31 so navršeni „znanstveni izrazi“. Ker mi nimamo prostora zato, naj strokovnjaki dobro pretehtajo vsak tehniški izraz, da se tudi na to stran udomači le to, kar more obveljati zlasti tudi v pogledu na terminologijo, katero rabijo drugi Slovani. Sicer navaja pisatelj tudi „Stavbinske sloge“ Flisove in hrv. „Gradjevni pristojbenik“, in to svedoči, da ni koval besed na svojo roko.

„Mlada Hrvatska“. Smotra za politiku i knjigu. Izlazi 1. i 15. svakoga mjeseca. Izdavatelj i odgovorni urednik Dinko Politeo. Godina 1. Br. 1. 1. srpnja 1894. Ciena za cielu godinu 5 for., za pò godine 2 for. 50 nč. Svaki broj napose 20 nč. Uredništvo se nalazi u Bakačevoj ulici br. 1, Zagreb. Tiskom Ant. Scholza 1894. Sadržaj: Mlada Hrvatska. — Na Balkanu. — Carnot-Perier. — Prvi pokušaj prisposode hrvatske narodne poezije sa španjolskom (Dr. A. Tresić-Pavičić. — Ljubomornost na mrtvu. — Politički pregled. — Književnost. — Praotac ruske satire (Iz čeških Narodnih Listu). — Umjetnost. — Narodno Kazalište. — Viesti. — Prilog Hrvatska Davorija. Rieči D. Didolića. Glasba Fr. Vilhara.

Ta nova hrvatska revija ali „smotra“ ne razkriva posebe nikakega programa, po pridevku pa, da bode list za „politiko in knjigo“, in po vsebini 1. št. je povedano, kak bode list; najbolj pa govori o novem izdanju ime urednika in izdatelja samega, ki si je priboril častno ime hrv. publicista, kritika in književnika. Ime: Dinko Politeo priporoča to izdanje samo po sebi.

„Matice slovanská“. Sbornik nejlepších novel a povídek slovanských, článkův a zpráv o kulturně-historických poměrech a úkolech slovanských. U 12. št. 1894. ima: „Ikonie, vezirova matka“. Povídka ze XVII. století. Napsal Čeda Mijatović, přeložil Jos. Z. Raušar. — V tem snopiču se pričinja prevod znamenitega dela Danilevskega: „Rusko a Evropa“. Vsebinsko te knjige, ki je doživela uže več izdanj, je v svoj čas priobčil tudi „Sl. Svet“. „Matice sl.“ izhaja v Olomucu po 2 krat v mesec in stoji vse leto 2 gld. 50 kr.

Česky Lid. Sbornik věnovaný studiu lidu českého v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku. Vsebinska 4. snop. je med drugim: Jak chytali na vojnu (Ze staré registratury nejvyššího purkrabství). Podává dr. V. I. Nováček. — O naši světské písní lidové. Další příspěvky podává O. Hostinský (Ilustruje s sekiricami, n. pr. tudi Slovincem dobro znano krasno melodijo: Ach, není tu, není, co bymne těšilo. —) — Svatební a obžinkový průvod z pracheňského kraje r. 1836. Podává dr. Čeněk Zibrt (S. 8 obrázky). — Magické recepty slovenské. Vypisuje Ludmila Ríznerova-Podjavorinská. — O studiu lidu a pohádek. Poznámky od V. Tille. (Pokrač.) — Titulní list sbírky českých nar. písní z r. 1825. (S vyobrazením). — Zvířecí mluva na Slovensku. Napsal Jos. Čížmár. — Pověsti o pokladech z Iihočeska. — Deštoměr prý rozhání mračna. Ukázka, jak vzniká

v nynější době pověra mezi lidem. Podává dr. Č. Zibrt. — Lidové stavby na narodopisné výstavě (S vyobr.) — O tvarech srpův a jich užívání v době predhistorické. Piše dr. I. Matiegka — (S vyobraz.) — Ochrana památek a starožitnosti u nas. Referuje dr. Jar. Haasz. II. — Potem sledi mnogo poročil, kritik itd. Ves snopič je prepleten z ilustracijami. — „Český Lid“, ki izhaja v Pragi po 6 krat na leto, stoji za vse leto 4 gld.

Staré pověsti české. Napsal Al. Jirásek. Seš. 8., c. 20 kr, Nakl. Jos. R. Vilimek v Praze.

„Parlamentär“, nekdanji tednik, izhaja sedaj na Dunaju po 2 krat na mesec in stoji na leto 5 gld., 1/2 leta 2 gld. 50 kr. Prinaša na zadnji strani članke tudi v češkem jeziku. Drži se tudi sedaj slovenskega programa. V št. od 24. junija ima jako označevalen članek o carju Aleksandru III., potem članek „Kirilometodijsko nasledstvo“ in navaja na nemškem jeziku kot „moravsko historičsko pravo“ apostolska lista papeža Adrijana II. od l. 869 in Ivana VIII. od l. 880. V češkem jeziku priobčuje članek: „Katolici českého jazyka“.

Чествование свв. славянскихъ апостоловъ Кирилла и Методія въ древне-русской церкви (по служебнымъ минеямъ и мѣсяцесловамъ до 1692. года). (Христ. Чтение 1893, стр. 523—547). А. Петрова.

Объ изученіи византийской исторіи. (Богословскій Вѣстникъ 1893, III., сентябрь, стр. 338—350). Н. Попова. Ta spis, v obliki disertacije, kaže na važni pomen izučenja Bizancije in razvitje bizantijskega učenja v poslednji dobi.

Vabilo na naročbo.

S to (13.) številko se pričinja drugo poluletje. Vljudno prosimo, da bi obnovili naročnino ti, katerim je potekla; drugi pa, ki so kakor si bodi zaostali, da bi kar najpreje poravnali svoje dolgové.

Prijateljem in somišljenikom se priporočamo, da širijo naš list med znanci in v obče med naobraženci. Tudi v drugi polovini tega leta pridejo važna vprašanja in različno zanimivo gradivo na vrsto.

„Slovanski Svet“ stoji:

za celo leto	4 gold.
za pol leta	2 „
za četrt leta	1 „

Za ljudske učitelje, učiteljice in dijake:

celoletno	3 gld. 60 kr.
poluletno	1 „ 80 „
četrtletno	— „ 90 „
posamične številke so po	— „ 18 „

Zunaj Avstro-Ogerske:

za celo leto	5 gld. — kr.
------------------------	--------------

Naročnina se pošilja neposredno izdavatelju v Trst.

Uredništvo in upravnništvo „Slov. Sveta“.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.